Udskrivning af elever på frie grundskoler, efterskoler og frie fagskoler

DANMARKS EVALUERINGSINSTITUT

INDHOLD

Udskrivning af elever på frie grundskoler, efterskoler og frie fagskoler

1	Resumé	5
2	Indledning	10
2.1	Formål og undersøgelsesspørgsmål	10
2.2	Undersøgelsens design og metode	11
2.3	Projektgruppen	12
2.4	Rapportens opbygning	13
3	Omfang og årsager til udskrivning	14
3.1	Frie grundskoler	14
3.2	Efterskoler og frie fagskoler	17
4	Inddragelse af elever i udskrivningssager	20
4.1	Frie grundskoler	20
4.2	Efterskoler og frie fagskoler	30
5	Procedurer og skriftlighed i udskrivningssager	38
5.1	Frie grundskoler	38
5.2	Efterskoler og frie fagskoler	46
6	Brug af vejledningen	52
6.1	Frie grundskoler	52
6.2	Efterskoler og frie fagskoler	56

Appendiks A – Litteraturliste 60

Appendiks B – Metode 61

1 Resumé

Denne rapport handler om de frie grundskoler, efterskolerne og de frie fagskolers praksis i forhold til udskrivninger, hvor det er skolen, der træffer beslutning om at afbryde samarbejdet med elev og forældre. Rapporten fokuserer på fire emner: omfang og årsager til udskrivninger, inddragelse af elever i udskrivningssager, skolernes arbejde med procedurer for udskrivninger samt skolernes brug af Undervisningsministeriets (UVM) vejledning. Rapporten giver en status for skoleåret 2017/18, men beskriver også, om der er sket udviklinger, siden Danmarks Evalueringsinstituts (EVA's) første undersøgelse fra 2016.

Danmark har tilsluttet sig FN's Børnekonvention, der fastlægger, at børn skal inddrages i større beslutninger, der vedrører barnet, herunder udskrivning fra skole. Første undersøgelse viste, at ikke alle elever blev inddraget i udskrivningssager, og at der var en tendens til, at det var de yngre elever, der ikke blev inddraget. I september 2017 udgav UVM publikationen: "*Sådan inddrages eleverne – FN's Børnekonvention og de frie skoler*". Publikationen bygger på den tidligere vejledning fra 2015 og udfolder i større detaljer, hvordan skolerne kan inddrage elever i udskrivningsprocessen, så skolerne lever op til FN's Børnekonvention. Denne undersøgelse kaster lys over, hvordan udskrivningspraksis ser ud i dag, og om der er sket en udvikling i skolernes praksis.

Undersøgelsen er gennemført af EVA for UVM.

Resultater

Undersøgelsen viser følgende resultater inden for de fire nævnte emner.

Omfang og årsager til udskrivninger

Frie grundskoler

- Blandt de frie grundskoler, der har besvaret spørgeskemaet, er der 323 elever, der er udskrevet i skoleåret 2017/18. Det svarer til, at der i gennemsnit udskrives én elev pr. 242 elever. Der er en stor andel af skolerne (59 %), der ikke har udskrevet en elev i skoleåret 2017/18, og de skoler, der udskriver elever, udskriver typisk en til tre elever. Når vi sammenligner med skoleåret 2014/15, er der ikke sket en væsentlig ændring i antallet af udskrivninger. I skoleåret 2014/15 blev der i gennemsnit udskrevet én elev pr. 243 elever.

- De hyppigste årsager til udskrivninger på de frie grundskoler er: psykiske og/eller sociale vanskeligheder[1] (32 %), overtrædelse af skolens regler (21 %) samt samarbejdsvanskeligheder med forældre (12 %). Der er sket en signifikant stigning siden skoleåret 2014/15 på 13 procentpoint i andelen af elever, der udskrives pga. psykiske og/eller sociale vanskeligheder. I skoleåret 2014/15 var det således 19 % af eleverne, der, ifølge skolelederne, blev udskrevet på grund af psykiske og/eller sociale vanskeligheder. Ellers er der ikke sket væsentlige ændringer i årsager til udskrivning fra skoleåret 2014/15 til skoleåret 2017/18.

Efterskoler og de frie fagskoler

- På efterskoler og de frie fagskoler er der 573 elever på de deltagende skoler, der har fået afbrudt opholdet i skoleåret 2017/18. Det svarer til, at der i gennemsnit er ét afbrudt ophold pr. 32 elever. Langt størstedelen af skolerne har afbrudt opholdet for én eller flere elever i skoleåret 2017/18 (79 %), og de skoler, der afbryder ophold, gør det typisk for en til tre elever. Når vi sammenligner med skoleåret 2014/15, er der ikke sket en væsentlig ændring i antallet af udskrivninger. I skoleåret 2014/15 blev der i gennemsnit udskrevet én elev pr. 30 elever.
- Den klart hyppigste årsag til afbrudt ophold er, at eleven har overtrådt skolens regler (69 %). Når vi sammenligner med skoleåret 2014/15, er der ikke sket væsentlige ændringer. I skoleåret 2014/15 var den hyppigste årsag til afbrudt ophold ligeledes, at eleven havde overtrådt skolens regler (70 %).

Inddragelse af elever i udskrivningssager

Frie grundskoler

- 63 % af eleverne i skoleåret 2017/18 er, ifølge lederne, inddraget i løbet af det forløb, der ledte frem til beslutningen om udskrivningen. Der er sket en mindre stigning i de frie grundskolers inddragelse af eleven fra 56 % i 2014/15, men stigningen er ikke signifikant.
- 52 % af eleverne i skoleåret 2017/18 er, ifølge lederne, med til møde med skolen, efter at beslutningen om udskrivning er truffet. Der er sket en stigning i andelen af elever, der er med til møde, fra 41 % i skoleåret 2014/15, men stigningen er ikke signifikant. Ud over de elever, der har været med til mødet, er der også elever, der er blevet tilbudt at deltage i mødet, men som ikke har været med til mødet. Hvis man til sammen ser på de elever, der enten har været med til mødet, eller hvor skolen har tilbudt dem at være med til mødet, gælder det 74 % af eleverne i skoleåret 2017/18. Der er sket en signifikant stigning i denne andel fra 61 % i skoleåret 2014/15.
- 24 % af eleverne i skoleåret 2017/18 har, ifølge lederne, slet ikke eller i ringe grad haft mulighed for at fremlægge deres syn på beslutningen om udskrivning. Der er sket et signifikant fald i andelen fra 36 % i skoleåret 2014/15.
- 20 % af eleverne i skoleåret 2017/18 er, ifølge lederne, slet ikke eller i ringe grad blevet gjort klart, hvorfor skolen havde truffet beslutningen om udskrivning. Der er sket et mindre fald i andelen fra 29 % i skoleåret 2014/15, men faldet er ikke signifikant.
- Der en klar tendens til, at graden af inddragelse af eleven stiger med klassetrin, sådan at færrest elever inddrages i indskolingen, og den største andel af elever inddrages i udskolingen. Der er

1 Dette er en bred kategori, som kan indeholde elever med meget forskellige vanskeligheder. Kategorien er ikke yderligere defineret i spørgeskemaet.

også en tendens til, at hvis udskrivningsårsagen enten er: samarbejdsvanskeligheder med forældre eller manglende betaling af skolepenge, inddrages eleven i færre tilfælde. I fokusgruppeinterview med skoleledere fra frie grundskoler blev det fremhævet, at det er særligt vanskeligt at inddrage eleverne, når en udskrivning sker på grund af udfordringer i samarbejdet med forældrene. Skolelederne ønsker ikke at udfordre børnenes loyalitet over for deres forældre. Dette gælder i særlig grad de yngste elever.

Efterskoler og de frie fagskoler

- 85 % af eleverne i skoleåret 2017/18 er, ifølge forstandere, inddraget i løbet af det forløb, der ledte frem til beslutningen om afbrudt ophold. Der er ikke sket en væsentlig ændring fra skoleåret 2014/15 (82 %).
- 78 % af eleverne i skoleåret 2017/18 er, ifølge forstandere, med til møde med skolen, efter at beslutningen om afbrudt ophold er truffet. Der er ikke sket en væsentlig ændring fra skoleåret 2014/15 (82 %). Ud over de elever, der har været med til mødet, er der også elever, der er blevet tilbudt at deltage i mødet, men som ikke har været med til mødet. Hvis man til sammen ser på de elever, der enten har været med til mødet, eller hvor skolen har tilbudt dem at være med til mødet, gælder det 85 % af eleverne i skoleåret 2017/18. Der er ikke sket en væsentlig ændring fra skoleåret 2014/15 (90 %).
- 12 % af eleverne i skoleåret 2017/18 har, ifølge forstandere, slet ikke eller i ringe grad haft mulighed for at fremlægge deres syn på beslutningen om afbrudt ophold. Der er sket en signifikant stigning i andelen fra 3 % i skoleåret 2014/15.
- 3 % af eleverne i skoleåret 2017/18 er, ifølge forstandere, slet ikke eller i ringe grad blevet gjort klart, hvorfor skolen havde truffet beslutningen om afbrudt ophold. Der er ikke sket en væsentlig ændring fra skoleåret 2014/15 (2 %).
- Der kan ikke konstateres sammenhæng mellem klassetrin og årsag til afbrudt ophold på den ene side, og hvor meget eleven inddrages på den anden side. Hvordan inddragelse af elever finder sted, hænger ifølge de efterskoleforstandere, der har deltaget i interview, ofte sammen med, hvordan skolerne forholder sig til overtrædelse af regler. På nogle skoler er der "røde regler" på skolen, der automatisk medfører bortvisning og afbrydelse af opholdet, mens andre skoler tager stilling fra sag til sag på baggrund af dialog og samarbejde.

Procedure og skriftlighed i udskrivningssager

Frie grundskoler

- 71 % af skolelederne på de frie grundskoler angiver, at de har faste procedurer eller retningslinjer for udskrivning af elever. Der er sket en signifikant stigning i andelen fra 56 % i skoleåret 2014/15.
- 88 % af skolelederne på de frie grundskoler angiver, at de har udfærdiget skriftlige dokumenter (fx referater eller redegørelser) om udskrivningsforløbet. Der er sket en signifikant stigning i andelen fra 79 % i skoleåret 2014/15. 61 % af skolelederne angiver, at der blev skrevet referat af det møde, der blev afholdt, efter at beslutningen om udskrivning af eleven var truffet. Der er sket en stigning i andelen fra 50 % i skoleåret 2014/15, men stigningen er ikke signifikant.
- Som en del af undersøgelsen har EVA gennemgået 21 frie grundskolers procedurebeskrivelser for håndtering af udskrivningssager. Dette er et nyt element i undersøgelsen, og det indgår ikke i EVA's tidligere rapport fra 2016. Gennemgangen af procedurebeskrivelserne peger på, at procedurebeskrivelserne i de fleste tilfælde beskriver, hvordan et forløb frem mod en udskrivning kan

se ud, samt hvilke aktører på skolen der involveres i processen omkring en udskrivningssag. I noget færre tilfælde beskriver de gennemgåede procedurebeskrivelser klart, hvordan eleven involveres i processen omkring en udskrivningssag, samt hvordan skolens dokumentationspraksis for udskrivningssager er. Interview blandt skolelederne peger på, at procedurebeskrivelserne bliver anvendt på to overordnede måder: 1) Som retningslinjer i udskrivningssager til brug for ledelse og skolens personale 2) Til at skabe gennemsigtighed for elever og forældre i udskrivningsforløb. Procedurebeskrivelserne kan både bruges som interne arbejdsdokumenter, der primært bruges af skolen, eller være offentlige dokumenter, der indgår i skole-hjem-samarbejdet. Skoleledere peger på, at procedurebeskrivelserne kan være med til at understøtte gennemsigtige processer, hvor forløb og konsekvenser er klare for både skolen og familien, samt kan understøtte inddragelse af eleven.

Efterskoler og de frie fagskoler

- 78 % af efterskoleforstanderne angiver, at de har faste procedurer eller retningslinjer for udskrivning af elever på skolen. Der er sket en mindre stigning i andelen fra 70 % i 2014/15, men stigningen er ikke signifikant.
- 46 % af efterskoleforstanderne angiver, at de har udfærdiget skriftlige dokumenter (fx referater eller redegørelser) om udskrivningsforløbet. Der er ikke sket en nævneværdig ændring i forhold til skoleåret 2014/15 (47 %). 10 % angiver, at der blev skrevet referat af det møde, der blev afholdt, efter at beslutningen om udskrivning af eleven var truffet. Der er ikke sket en nævneværdig ændring i forhold til skoleåret 2014/15 (14 %).
- EVA's gennemgang af syv skriftlige procedurebeskrivelser peger på, at der er stor forskel på, hvorvidt procedurebeskrivelserne er handlingsanvisende eller primært beskriver regelsæt for adfærd. I størstedelen af de gennemgåede procedurebeskrivelser fremgår det, at eleven skal inddrages, men det er ikke nærmere beskrevet, hvordan eller hvornår denne inddragelse kan eller skal finde sted. Interview blandt efterskoleforstandere viser, at nogle forstanderes erfaring er, at sager om afbrudt ophold er så forskellige, at de ikke ser det som hensigtsmæssigt eller meningsfuldt at udarbejde en helt fast ramme for, hvordan eleven skal inddrages. Omvendt peger andre efterskoleforstandere på, at procedurebeskrivelsen rammesætter en del af skolens pædagogiske arbejde ved at medvirke til at sikre inddragelsen af eleven, inden skolen træffer beslutning om at afbryde opholdet. Procedurebeskrivelsen bruges også til at forventningsafstemme og skabe gennemsigtighed for elever og forældre i forhold til skolens regler og procedure for afbrydelse af ophold.

Brug af vejledningen

Frie grundskoler

- 87 % af skolelederne på de frie grundskoler svarer, at de har kendskab til den nye vejledning fra 2017. I skoleåret 2014/15 var det 71 % af skolelederne, der havde kendskab til den gamle vejledning fra 2015. Der er altså en signifikant større andel skoleledere, der i skoleåret 2017/18 har kendskab til UVM's vejledninger. Der er delte meninger om, hvilken betydning den nye vejledning har haft for skolens udskrivningspraksis. 58 % af skolerne angiver, at den har haft stor eller nogen betydning, mens 42 % angiver, at den har haft mindre eller ingen betydning. Skoler, der minimum har haft én udskrivning i skoleåret 2017/18, har en mere positiv vurdering.
- I forhold til hvad den nye vejledning er blevet brugt til, angiver 87 % af skolerne, at vejledningen er blevet brugt som information til skolens ledelse. Lidt over en tredjedel af skolerne angiver, at vejledningen henholdsvis har givet et øget fokus på inddragelse af eleven i udskrivningssager (37 %), givet input til håndtering af konkrete sager (38 %) samt givet input til udarbejdelse/revision af procedurer for udskrivning (34 %).

Efterskoler og de frie fagskoler

- 83 % af skolelederne på efterskolerne og de frie fagskoler svarer, at de har kendskab til den nye vejledning fra 2017. I skoleåret 2014/15 var det 57 % af forstanderne, der havde kendskab til den gamle vejledning fra 2015. Der er altså en signifikant større andel forstandere, der i skoleåret 2017/18 har kendskab til UVM's vejledninger. Der er delte meninger om, hvilken betydning den nye vejledning har haft for skolens praksis ved afbrudte ophold. 60 % af skolerne angiver, at den har haft stor eller nogen betydning, mens 40 % angiver, at den har haft mindre eller ingen betydning. Skoler, der minimum har haft ét afbrudt ophold i skoleåret 2017/18, har en mere positiv vurdering.
- I forhold til hvad den nye vejledning er blevet brugt til, angiver 82 % af skolerne, at vejledningen er blevet brugt som information til skolens ledelse. Lidt under en tredjedel af skolerne angiver, at vejledningen henholdsvis har givet et øget fokus på inddragelse af eleven i afbrudte ophold (28 %), givet input til håndtering af konkrete sager (31 %) samt givet input til udarbejdelse/revision af procedurer for afbrudte ophold (29 %).

Om datagrundlaget

Rapporten bygger på følgende tre datakilder:

1. Spørgeskemaundersøgelse blandt skoleledere og forstandere udsendt til alle frie grundskoler, efterskoler og frie fagskoler. Spørgeskemaundersøgelsen er gennemført to gange: Første gang i januar 2016 og anden gang i september 2018.
2. Fire fokusgruppeinterview med skoleledere og forstandere.
3. Gennemgang af 28 skriftlige procedurebeskrivelser fra frie grundskoler og efterskoler samt 15 telefoninterview med skoleledere og forstandere om brugen af procedurebeskrivelserne.

2 Indledning

Undervisningsministeriet (UVM) har bedt Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) om at lave en opfølgende undersøgelse af de frie grundskoler, efterskolerne og de frie fagskoler praksis i forhold til udskrivninger, hvor det er skolen, der træffer beslutning om at afbryde samarbejdet med en elev og dennes forældre. I 2016 gennemførte EVA den første undersøgelse af skolernes udskrivningspraksis: "*Udskrivning af elever*". Undersøgelsen var bestilt af UVM på baggrund af en henvendelse fra Folketingets Ombudsmand. Dette skete på grund af en række sager fra de frie grundskoler og efterskoler, hvor elever var blevet udskrevet uden at blive inddraget, før beslutningen blev truffet. Der var derfor en bekymring for, om FN's Børnekonventions krav om inddragelse af barnet ved beslutninger, der angår barnet, blev overholdt i skolernes udskrivningspraksis.

EVA's undersøgelse fra 2016 viste, at ikke alle elever blev inddraget i udskrivningssager, og at der var en tendens til, at det var de yngre elever, der ikke blev inddraget. I september 2017 udgav UVM publikationen: "*Sådan inddrages eleverne – FN's Børnekonvention og de frie skoler*". Publikationen bygger på den tidligere vejledning fra 2015 og udfolder i større detaljer, hvordan skolerne kan inddrage elever i udskrivningsprocessen, så skolerne lever op til FN's Børnekonvention. Vejledningen er udarbejdet i samarbejde med de frie skolers foreninger og Danske Skoleelever.

2.1 Formål og undersøgelsesspørgsmål

Denne undersøgelse har overordnet set til formål at klarlægge, om der er sket en ændring i skolernes udskrivningspraksis siden EVA's første undersøgelse af området i 2016. Denne undersøgelse vil særligt have fokus på, om der er sket en øget inddragelse af eleverne i skolernes udskrivningssager. Undersøgelsen vil også have fokus på, om der er sket en ændring i antallet af udskrivninger og årsagerne til udskrivninger, samt kaste lys over, om og hvordan skolerne bruger UVM's vejledning fra 2017. Endelig vil undersøgelsen også give et indblik i, om skolerne har skriftlige procedurer i forbindelse med udskrivningssager.

Undersøgelsen vil belyse følgende fem overordnede undersøgelsesspørgsmål:

1. Hvor mange elever har skolerne udskrevet i skoleåret 2017/18, og hvilke årsager ligger til grund for udskrivningerne? Har der været en ændring siden skoleåret 2014/15?
2. Hvilken praksis har skolerne for inddragelse af elever i udskrivningssager, og er der sket en ændring siden 2014/15?
3. Har skolerne procedurer for, hvordan udskrivningssager gribes an, og udarbejder skolerne skriftlig dokumentation i forbindelse med udskrivningssager? Har der været en ændring siden 2014/15?
4. Hvad lægger skoler, der har skriftlige procedurebeskrivelser for udskrivninger, vægt på? Hvordan ser procedurebeskrivelserne konkret ud?

5. Kender skolerne vejledningen fra 2017, og anvender de den i forbindelse med udskrivning af elever?

Undersøgelsen bygger på følgende forståelse af udskrivning og inddragelse. Udskrivning betegner i denne rapport de tilfælde, hvor skolerne vælger at afbryde samarbejdet med elever og forældre. I spørgeskemaet til og interviewene med efterskolerne blev begrebet afbrudt ophold anvendt i stedet for udskrivning, da denne terminologi passer bedre ind i en efterskolekontekst[2]. I de afsnit i rapporten, der omhandler efterskoler og frie fagskoler, bruges begrebet afbrudt ophold i stedet for udskrivning. I rapporten anvender vi den betegnelse af inddragelse, som fremgår af vejledningen: "Børnekonventionens krav om inddragelse betyder, at eleverne skal inddrages, og deres synspunkter skal indgå i grundlaget for skoleledelsens beslutning om at udskrive eller bortvise barnet, for at skolen overholder konventionen." (UVM 2017, s. 9). Inddragelse kan ske på forskellige måder. Vejledningen præciserer, at alle elever, og især yngre elever, skal beskyttes, men det betyder ikke, at de ikke skal inddrages (UVM 2017, s. 9).

2.1.1 Afgrænsning

Undersøgelsens hovedfokus er at se på, *hvordan* skolernes udskrivninger føres ud i livet, og på processen op til udskrivningerne. Det ligger således uden for rammerne af undersøgelsen at gå i dybden med, hvilke politikker og rationaler der ligger til grund for skolernes beslutning om at udskrive en elev. Elevperspektivet belyses ikke i undersøgelsen, selvom det naturligvis er et relevant perspektiv. Et elevperspektiv har ikke været en del af opdraget for indeværende undersøgelse.

2.2 Undersøgelsens design og metode

Undersøgelsen består af tre metodeelementer:

- En spørgeskemaundersøgelse udsendt til alle skoleledere/forstandere på de frie grundskoler, efterskoler og frie fagskoler i Danmark. Derudover anvendes data fra EVA's tilsvarende spørgeskemaundersøgelse gennemført i 2016.
- En kvalitativ interviewundersøgelse bestående af fire fokusgruppeinterview med i alt 18 skoleledere/forstandere fra udvalgte frie grundskoler og efterskoler
- En gennemgang af 28 skolers skriftlige procedurer for udskrivning suppleret med 15 korte telefoninterview med skolens ledelse.

2.2.1 Spørgeskemaundersøgelsen

Spørgeskemaundersøgelsen blev gennemført som en totalundersøgelse blandt skoleledere/forstandere på alle landets frie grundskoler, efterskoler og frie fagskoler. Invitationer til spørgeskemaundersøgelsen blev udsendt til 547 frie grundskoler, 243 efterskoler og 13 frie fagskoler. Kontaktoplysninger blev hentet på baggrund af oplysninger fra institutionsregisteret. Der blev sendt to skriftlige påmindelser til de skoler, der efter fristens udløb endnu ikke havde besvaret spørgeskemaet. Spørgeskemaet blev besvaret af i alt 491 skoler, og svarprocenten for de frie grundskoler er 61, mens svarprocenten for efterskoler og frie fagskoler er 60.

2 Afbrudt ophold inkluderer *ikke* elever, der sendes hjem i en afgrænset periode og vender tilbage til skolen.

EVA har gennemført en bortfaldsanalyse i forhold til skolestørrelse og skolernes geografiske placering. På baggrund af bortfaldsanalysen kan vi konkludere, at der ikke er et skævt bortfald med hensyn til skolestørrelse eller geografisk placering. Dette øger sandsynligheden for, at undersøgelsens resultater er bredt dækkende for de frie skoler og kan generaliseres til populationen. Spørgeskemaundersøgelsen fra EVA's første undersøgelse havde lignende svarprocenter og havde ligeledes ikke skævt bortfald med hensyn til skolestørrelse og geografisk placering (EVA, 2016).

I den statistiske analyse har vi testet, om ændringer i svarmønstre fra første til anden spørgeskemaundersøgelse er statistisk signifikante eller blot skyldes tilfældigheder. Når vi i rapporten skriver, at der er en signifikant ændring, betyder det, at vi er mere end 95 % sikre på, at det ikke skyldes tilfældigheder. P-værdier på under 0,05 er udtryk for signifikante ændringer.

2.2.2 Den kvalitative interviewundersøgelse

EVA har gennemført fire fokusgruppeinterview med i alt 18 skoleledere/forstandere:

- To fokusgruppeinterview med skoleledere fra frie grundskoler, gennemført i henholdsvis København og Odense (i alt 9 deltagere).
- To fokusgruppeinterview med forstandere fra efterskoler, gennemført i henholdsvis København og Odense (i alt 9 deltagere).

De deltagende skoler er blevet udvalgt ud fra et hensyn om at sikre variation med hensyn til geografisk placering, samt om at forskellige skoleforeninger var repræsenteret. Desuden er skolerne udvalgt med henblik på at undgå at bruge de samme skoler, som deltog i undersøgelsen i 2016.

Interviewene er blevet analyseret med henblik på at præsentere nogle mere nuancerede beskrivelser af skolernes udskrivningspraksis samt give et indblik i deres perspektiver på og eventuelle erfaringer med UVM's vejledning fra 2017.

2.2.3 Gennemgang af procedurebeskrivelser

Med afsæt i besvarelserne i spørgeskemaundersøgelsen har vi indhentet skriftlige procedurebeskrivelser fra 28 skoler, heraf 21 frie grundskoler og 7 efterskoler. EVA har gennemgået samtlige 28 procedurebeskrivelser med henblik på at beskrive, hvilke elementer procedurebeskrivelserne indeholder. Blandt de 28 skoler, som har sendt procedurebeskrivelser, har EVA desuden gennemført 15 korte telefoninterview med skoleledere/forstandere. Formålet med interviewene er at beskrive skolelederne/forstandernes erfaringer med brugen af procedurebeskrivelserne. Skolerne er blevet udvalgt, så de dækker forskelligheden i procedurebeskrivelserne.

Appendiks A indeholder uddybende information om undersøgelsesmetoderne.

2.3 Projektgruppen

Projektgruppen består af:

- Chefkonsulent Mikkel Bergqvist (projektleder)
- Chefkonsulent Signe Mette Jensen
- Konsulent Ane Marie Nord

- Juniorkonsulent Robert Ladefoged.

2.4 Rapportens opbygning

Rapporten har fire hovedkapitler:

- Kapitel 3 har fokus på at kortlægge omfanget af og årsagerne til udskrivninger på de frie skoler.
- Kapitel 4 ser nærmere på skolernes praksis for udskrivning af elever med fokus på at beskrive elevernes inddragelse i udskrivningsprocessen.
- Kapitel 5 omhandler skolernes praksis i forhold til procedurer og skriftlighed i udskrivningssager.
- Kapitel 6 omhandler skolernes kendskab til og anvendelse af UVM's vejledning fra 2017.

Hvert kapitel er underopdelt i afsnit, der beskriver resultater for henholdsvis frie grundskoler samt efterskoler og frie fagskoler. Sammen med rapporten udgives en tabelrapport som bilag, som indeholder tabeller over spørgeskemadata, der ikke fremstilles i rapporten.

3 Omfang og årsager til udskrivning

Dette kapitel beskriver omfanget af udskrivninger på de frie grundskoler og på efterskolerne i henholdsvis sidste skoleår (2017/18) og skoleåret 2014/15. Desuden indeholder kapitlet et overblik over de primære årsager til udskrivning på de frie grundskoler, efterskolerne og de frie fagskoler. I undersøgelsen anvendes begrebet udskrivning om de tilfælde, hvor det er skolen, der træffer beslutning om at afbryde samarbejdet med en elev og dennes forældre.

3.1 Frie grundskoler

Analysen viser følgende overordnede resultater for de frie grundskoler i forhold til omfang og årsager til udskrivning. Blandt de frie grundskoler, der har besvaret spørgeskemaet, er der 323 elever, der er udskrevet i skoleåret 2017/18. Det svarer til, at der i gennemsnit udskrives én elev pr. 242 elever, der er indskrevet. Der er en stor andel af skolerne (59 %), der ikke har udskrevet en elev i skoleåret 2017/18, og de skoler, der udskriver elever, udskriver typisk en til tre elever. Når vi sammenligner med skoleåret 2014/15, er der ikke sket en væsentlig ændring i hverken antallet af udskrivninger eller i andelen af skoler, der har udskrivninger. De hyppigste årsager til udskrivninger på de frie grundskoler er: psykiske og/eller sociale vanskeligheder (32 %), overtrædelse af skolens regler (21 %) samt samarbejdsvanskeligheder med forældre (12 %). Til sammen dækker disse tre udskrivningsårsager 65 % af alle udskrivninger på de frie grundskoler. Der er sket en signifikant stigning på 13 procentpoint i andelen af elever, der udskrives pga. psykiske og/eller sociale vanskeligheder fra skoleåret 2014/15 til skoleåret 2017/18.

3.1.1 Omfang af udskrivninger

Tabel 3.1 nedenfor viser antallet af udskrivninger, de frie grundskoler har foretaget i de to forskellige skoleår.

TABEL 3.1

Antal udskrivninger – Frie grundskoler

	2014/15	2017/18
Antal udskrivninger	252	323
Antal udskrivninger pr. 100 indskrevne elever	0,4	0,4
Antal indskrevne elever pr. udskrivning	243	242

Kilde: EVA's to spørgeskemaundersøgelser blandt skoleledere på frie grundskoler, efterskoler og frie fagskoler, gennemført i januar 2016 og september 2018, samt registerdata om elevantal på deltagende skoler hentet fra UVM's datavarehus.
Note: Z-test viser, at der ikke er signifikant forskel på andelen af elever, der udskrives i de to skoleår (p-værdi = 0,82). Beregningerne i tabellen baserer sig på, at der var 61.311 elever indskrevet i skoleåret 2014/15 blandt de skoler, der havde mulighed for at besvare spørgsmålet om antal udskrivninger. Det tilsvarende tal for skoleåret 2017/18 er 78.117 elever.

Af tabellen ses, at der blandt de frie grundskoler, der har deltaget i de to undersøgelser, er 323 elever, der er udskrevet i 2017/18, og 252 elever der blev udskrevet i 2014/15. Ud fra oplysninger om hvor mange elever, der er indskrevet på de deltagende skoler, har vi beregnet udskrivningshyppigheden. Der udskrives i gennemsnit 0,4 elev pr. 100 elever, der er indskrevet på skolerne. Dette tal er ens i de to skoleår. En anden måde at beskrive udskrivningshyppigheden på er ved at udregne, hvor mange elever der i gennemsnit er indskrevet pr. udskrivning. I skoleåret 2017/18 udskrives der i gennemsnit én elev for hver 242 elever, der er indskrevet. Det tilsvarende tal for 2014/15 er 243 elever pr. udskrivning. Der er ingen signifikant forskel i udskrivningshyppighed mellem de to skoleår.

Tabel 3.2 nedenfor viser antal udskrivninger pr. skole på de frie grundskoler fordelt på skoleårene 2014/15 og 2017/18.

TABEL 3.2

Udskrivninger pr. skole – Frie grundskoler

	2014/15 (n = 257) (%)	2017/18 (n = 335) (%)
Ingen udskrivninger	60	59
1-3 udskrivninger	34	36
4-6 udskrivninger	3	2
7-9 udskrivninger	2	1
10 eller flere udskrivninger	1	1
Total	100	100

Kilde: EVA's to spørgeskemaundersøgelser blandt skoleledere på frie grundskoler, efterskoler og frie fagskoler, gennemført i januar 2016 og september 2018.
Note: Z-test viser, at der ikke er signifikant forskel på andelene i de to skoleår.

Af tabel 3.2 ses, at 59 % af grundskolerne ikke har haft en udskrivning i skoleåret 2017/18. De 323 udskrivninger, der er foretaget i 2017/18, fordeler sig altså på 41 % af skolerne. Hovedparten af de skoler, der i skoleåret 2017/18 har haft en eller flere udskrivninger, har haft en til tre udskrivninger (34 %). 4 % af skolerne har haft mere end tre udskrivninger. Billedet har ikke ændret sig signifikant fra skoleåret 2014/15.

3.1.2 Årsager til udskrivninger

Tabel 3.3 viser årsager til udskrivninger på frie grundskoler, der er foretaget i henholdsvis skoleåret 2014/15 og skoleåret 2017/18.

TABEL 3.3

Udskrivninger opdelt på årsager til udskrivningen – Frie grundskoler

	2014/15 (n = 252) (%)	2017/18 (n = 323) (%)
Psykiske og/eller sociale vanskeligheder	19	32
Overtrædelse af skolens regler	24	21
Samarbejdsvanskeligheder med forældre	13	12
Manglende betaling af skolepenge	5	6
Faglige vanskeligheder	3	5
Manglende engagement hos eleven	8	4
For stort fravær	5	4
Indbyrdes forældrestridigheder vedr. skolevalg	6	3
Andet	17	13
Total	100	100

Kilde: EVA's to spørgeskemaundersøgelser blandt skoleledere på frie grundskoler, efterskoler og frie fagskoler, gennemført i januar 2016 og september 2018.
Note: Tabellen er opstillet på baggrund af spørgsmålet "Dette spørgsmål handler om årsagerne til de udskrivninger, I har haft på jeres skole i løbet af sidste skoleår. Du bedes venligst kigge på nedenstående liste og angive antallet af udskrivninger ud for de årsager, der bedst beskriver baggrunden for de pågældende udskrivninger. Det samlede antal årsager skal således svare til det samlede antal udskrivninger, I har haft på skolen i sidste skoleår."
Note: Z-test viser, at det kun er for svarkategorien "Psykiske og/eller sociale vanskeligheder", at der er en signifikant ændring i andelen mellem de to skoleår (p-værdi<0,001).

Der er mange forskellige årsager til udskrivninger, men den hyppigste årsag til udskrivning i skoleåret 2017/18 er psykiske og/eller sociale vanskeligheder hos eleven. 32 % af udskrivningerne blev foretaget på denne baggrund. Det er en signifikant stigning på 13 procentpoint i forhold til skoleåret 2014/15. Udskrivningskategorien psykiske og /eller sociale vanskeligheder er en bred kategori, som kan indeholde elever med meget forskellige vanskeligheder. Kategorien er ikke yderligere defineret i spørgeskemaet. Overtrædelse af skolens regler er den anden hyppigste årsag til udskrivnin-

ger i skoleåret 2017/18 og udgør 21 % af udskrivningerne. I 12 % af udskrivningerne er samarbejdsvanskeligheder med forældre angivet som årsag, mens det i 6 % af udskrivningerne i 2017/18 er manglende betaling af skolepenge, der er angivet som årsag.

3.2 Efterskoler og frie fagskoler

Analysen viser følgende overordnede resultater for efterskolerne og de frie fagskoler i forhold til omfang af og årsager til afbrudte ophold.[3] På efterskoler og de frie fagskoler er der 573 elever på de deltagende skoler, der har fået afbrudt opholdet i skoleåret 2017/18. Det svarer til, at der i gennemsnit er ét afbrudt ophold pr. 32 elever, der er indskrevet. Langt størstedelen af skolerne har afbrudt opholdet for en eller flere elever i skoleåret 2017/18 (79 %), og de skoler, der afbryder ophold, gør det typisk for en til tre elever. Den klart hyppigste årsag til afbrudt ophold er, at eleven har overtrådt skolens regler (69 %). Når vi sammenligner med skoleåret 2014/15, er der ikke sket en væsentlig ændring i hverken antallet af afbrudte ophold, andelen af skoler, der har afbrudte ophold, eller årsagerne til afbrudte ophold. I undersøgelsen anvendes begrebet afbrudt ophold om de tilfælde, hvor det er skolen, der træffer beslutning om at afbryde samarbejdet med en elev og dennes forældre. Tallene i afsnittet dækker derfor ikke over det samlede elevfrafald fra efterskoler.

3.2.1 Omfang af afbrudte ophold

Tabel 3.4 nedenfor viser antallet af afbrudte ophold, efterskolerne og de fri fagskoler har foretaget i de to forskellige skoleår.

TABEL 3.4

Antal afbrudte ophold – Efterskoler og frie fagskoler

	2014/15 (n = 14.993)	2017/18 (n = 18.331)
Antal afbrudte ophold	496	573
Antal afbrudte ophold pr. 100 elever	3,3	3,1
Antal elever pr. afbrudt ophold	30	32

Kilde: EVA's to spørgeskemaundersøgelser blandt skoleledere på frie grundskoler, efterskoler og frie fagskoler, gennemført i januar 2016 og september 2018, samt registerdata om elevantal på deltagende skoler hentet fra UVM's datavarehus.
Note: Z-test viser, at der ikke er signifikant forskel på andelen af elever, der har afbrudte ophold i de to skoleår (p-værdi = 0,35). Beregningerne i tabellen baserer sig på, at der var 14.993 elever indskrevet i skoleåret 2014/15 blandt de skoler, der havde mulighed for at besvare spørgsmålet om antal udskrivninger. Det tilsvarende tal for skoleåret 2017/18 er 18.331 elever.

Af tabellen ses, at der blandt efterskolerne og de frie fagskoler, der har deltaget i de to undersøgelser, er 573 elever, der fik afbrudt deres ophold i 2017/18, og 496 elever, der fik afbrudt opholdet i 2014/15. Ud fra oplysninger om, hvor mange elever der er indskrevet på de deltagende skoler, har

3 Resultaterne fremstilles samlet for efterskolerne og de frie fagskoler. Der er kun 10 besvarelser fra frie fagskoler, og det er derfor ikke muligt at lave meningsfulde separate analyser for de to skoletyper.

vi beregnet hyppigheden for afbrudte ophold. Der er i gennemsnit 3,1 elev, der får afbrudt opholdet, pr. 100 elever, der er indskrevet på skolerne i skoleåret 2017/18. Det tilsvarende tal for skoleåret 2014/15 er 3,3 afbrudte ophold pr. 100 elever. En anden måde at beskrive hyppigheden for afbrudte ophold på er ved at udregne, hvor mange elever der i gennemsnit er indskrevet pr. afbrudt ophold. I skoleåret 2017/18 er der i gennemsnit ét afbrudt ophold for hver 32 elever, der er indskrevet. Det tilsvarende tal for 2014/15 er 30 elever pr. afbrudt ophold. Der er ingen signifikant forskel i hyppigheden for afbrudte ophold mellem de to skoleår.

Tabel 3.5 nedenfor viser antal afbrudte ophold pr. skole på efterskolerne og de frie fagskoler fordelt på skoleårene 2014/15 og 2017/18.

TABEL 3.5

Afbrudte ophold pr. skole – Efterskoler og frie fagskoler

	2014/15 (n = 140) (%)	2017/18 (n = 156) (%)
Ingen afbrudte ophold	24	21
1-3 afbrudte ophold	38	49
4-6 afbrudte ophold	21	14
7-9 afbrudte ophold	11	8
10 eller flere afbrudte ophold	7	8
Total	100	100

Kilde: EVA's to spørgeskemaundersøgelser blandt skoleledere på frie grundskoler, efterskoler og frie fagskoler, gennemført i januar 2016 og september 2018.
Note: Z-test viser, at der ikke er signifikant forskel på andelene i de to skoleår.

Af tabel 3.5 ses det, at i 2017/18 har 21 % af efterskolerne og de frie fagskoler ikke haft nogen afbrudte ophold. Hovedparten af de skoler, der i skoleåret 2017/18 har haft et eller flere afbrudte ophold, har haft et til tre afbrudte ophold (49 %). 14 % af skolerne har haft mere end tre afbrudte ophold, mens 8 % har haft syv til ni afbrudte ophold. Ligeledes har 8 % af efterskolerne og de frie fagskoler i 2017/18 haft 10 eller flere afbrudte ophold. Sammenlignet med den tidligere undersøgelse har en større andel af efterskolerne og de frie fagskoler i 2017/18 haft et til tre afbrudte ophold (49%). I 2014/15 var det kun 38 % af efterskolerne og de frie fagskoler, der havde et til tre afbrudte ophold. Derimod havde 21 % af efterskolerne og de frie fagskoler i 2014/15 fire til seks afbrudte ophold, mens det i skoleåret 2017/18 kun var 14 % af skolerne, der havde fire til seks afbrudte ophold. Disse forskelle mellem de to skoleår er dog ikke signifikante.

3.2.2 Årsager til afbrudte ophold

Tabel 3.6 viser årsager til afbrudte ophold, der er foretaget på efterskoler og frie fagskoler i henholdsvis skoleåret 2014/15 og skoleåret 2017/18.

TABEL 3.6

Årsager til afbrudte ophold – Efterskoler og frie fagskoler

	2014/15 (n = 496) (%)	2017/18 (n = 573) (%)
Overtrædelse af skolens regler	70	69
Manglende engagement hos eleven	9	10
Psykiske og/eller sociale vanskeligheder	12	9
For stort fravær	2	2
Samarbejdsvanskeligheder med forældre	1	1
Manglende betaling af skolepenge	1	1
Indbyrdes forældrestridigheder vedr. skolevalg	0	1
Faglige vanskeligheder	0	0
Andet	5	7
Total	100	100

Kilde: EVA's to spørgeskemaundersøgelser blandt skoleledere på frie grundskoler, efterskoler og frie fagskoler, gennemført i januar 2016 og september 2018.
Note: Tabellen er opstillet på baggrund af spørgsmålet "Dette spørgsmål handler om årsagerne til de ophold, jeres skole har valgt at afbryde i løbet af sidste skoleår. Du bedes venligst kigge på nedenstående liste og angive antallet af afbrudte ophold ud for de årsager, der bedst beskriver baggrunden for de pågældende afbrydelser. Det samlede antal årsager skal således svare til det samlede antal ophold, I har afbrudt i sidste skoleår."
Note: Z-test viser, at der ikke er signifikant forskel på fordelingerne i de to år.

Af tabel 3.6 ses det, at på efterskoler og frie fagskoler er den klart hyppigste årsag til afbrudt ophold, at eleverne overtræder skolens regler. I skoleåret 2017/18 er 69 % af de afbrudte ophold foretaget, fordi eleverne overtræder skolens regler. Ligeledes i 2017/18 er det angivet, at 10 % af de afbrudte ophold skyldes manglende engagement hos eleven, mens afbrudte ophold i 9 % af sagerne samme år skyldes psykiske og/eller sociale vanskeligheder. For de resterende oplistede årsager er andelen under 3 %, mens 7 % i 2017/18 har angivet "Andet" som årsag til det afbrudte ophold. Sammenlignet med 2014/15 er der ikke sket nogen signifikant udvikling i, hvilke årsager skolerne har angivet som grundlag for afbrydelse af ophold.

4 Inddragelse af elever i udskrivningssager

I dette kapitel stiller vi skarpt på, hvor stor en andel af de elever, der udskrives, som inddrages i udskrivningsprocessen, og hvor stor en andel, som efter beslutningen om udskrivningen bliver informeret om udskrivningen. Skoleledere/forstandere fra de skoler, der har oplevet udskrivninger i skoleåret 2017/18 (38 % af de frie grundskoler og 79 % blandt efterskolerne og de frie fagskoler), er i spørgeskemaundersøgelsen blevet bedt om at besvare en række detaljerede spørgsmål om en specifik udskrivning. Disse spørgsmål sammenlignes med tilsvarende spørgsmål fra første undersøgelse, der dækker udskrivninger i perioden august 2014 - januar 2016[4]. I dette kapitel giver vi dermed et billede af skolernes praksis med fokus på, om og hvordan eleven inddrages i udskrivningsprocessen, og sammenligner med første undersøgelse. Analysen af spørgeskemabesvarelserne suppleres med skoleledernes erfaringer og vurderinger fra de fire fokusgruppeinterview.

4.1 Frie grundskoler

Undersøgelsen viser, at ifølge ledere fra de frie grundskoler gør følgende sig gældende for inddragelse af elever i udskrivningssager:

- 63 % af eleverne i skoleåret 2017/18 er, ifølge lederne, inddraget i løbet af det forløb, der ledte frem til beslutningen om udskrivningen. Der er sket en mindre stigning i de frie grundskolers inddragelse af eleven, fra 56 % i 2014/15, men stigningen er ikke signifikant.
- 52 % af eleverne i skoleåret 2017/18 er, ifølge lederne, med til møde med skolen, efter at beslutningen om udskrivning er truffet. Der er sket en stigning i 11 procentpoint fra skoleåret 2014/15, men stigningen er ikke signifikant. 74 % af eleverne i skoleåret 2017/18 har været med til mødet eller er blevet tilbudt at være med til mødet, efter at beslutningen om udskrivning er truffet. Sammenlignet med skoleåret 2014/15 er der sket en signifikant stigning i andelen på 13 procentpoint.
- 24 % af eleverne i skoleåret 2017/18 har, ifølge lederne, slet ikke eller i ringe grad haft mulighed for at fremlægge deres syn på beslutningen om udskrivning. Sammenlignet med skoleåret 2014/15 er der sket et signifikant fald i andelen på 12 procentpoint.
- 20 % af eleverne i skoleåret 2017/18 er, ifølge lederne, slet ikke eller i ringe grad blevet gjort klart, hvorfor skolen havde truffet beslutningen om udskrivning. Sammenlignet med skoleåret 2014/15 er der sket et fald i andelen på 9 procentpoint, men faldet er ikke signifikant.

4 Perioden dækker altså både udskrivninger i skoleåret 2014/15 samt udskrivninger i første halvdel af skolåret 2015/16. Af formidlingsmæssige årsager betegner vi i rapporten denne periode som skoleåret 2014/15.

- Der en klar tendens til, at inddragelse af eleven stiger med klassetrin, sådan at færrest elever inddrages i indskolingen, og den største andel af elever inddrages i udskolingen. Der er også en tendens til, at hvis udskrivningsårsagen enten er: samarbejdsvanskeligheder med forældre eller manglende betaling af skolepenge, inddrages eleven i færre tilfælde. Denne tendens går igen i fokusgruppeinterview. Skoleledere fra frie grundskoler vurderer, at det er særligt vanskeligt at inddrage eleverne, når en udskrivning sker på grund af udfordringer i samarbejdet med forældrene. Skolelederne ønsker ikke at udfordre børnenes loyalitet over for deres forældre. Dette gælder i særlig grad de yngste elever.

4.1.1 Inddragelse i forløb, der leder frem til beslutningen

Tabel 4.1 viser, hvem der blev inddraget i det forløb, der ledte frem til beslutningen om at udskrive en elev på de frie grundskoler.

TABEL 4.1

Hvem blev inddraget i det forløb, der ledte frem til beslutningen om at udskrive eleven? – Frie grundskoler

	2014/15 (n = 168) (%)	2017/18 (n = 136) (%)
Eleven selv	56	63
Elevens forældre	90	91
Andre elever	12	12
Skoleleder	92	93
Elevens kontakt- eller klasselærer	85	78
Andre lærere	52	55
UU-vejleder	5	11
Bisidder	3	3
Psykolog	44	46
Socialforvaltning	21	32
Bestyrelsen	29	30
Andre	13	10

Kilde: EVA's to spørgeskemaundersøgelser blandt skoleledere på frie grundskoler, efterskoler og frie fagskoler, gennemført i januar 2016 og september 2018.
Note: Der indgår kun svar fra ledere, der har angivet at have mindst én udskrivning. Z-test viser, at det udelukkende er for kategorien "Inddragelse af socialforvaltningen" (p=0,025), at der er en signifikant ændring i andelene mellem de to skoleår.

Af tabel 4.1 ses det, at i skoleåret 2017/18 blev eleven inddraget i 63 % af sagerne i løbet af det forløb, der ledte frem til beslutningen om udskrivningen. I hovedparten af sagerne (91 %) blev forældrene inddraget. Sammenlignet med tallene fra skoleåret 2014/15 er der sket en stigning i de frie

grundskolers inddragelse af eleven fra 56 % i 2014/15 til 63 % i 2017/18, men stigningen er ikke signifikant. Den eneste signifikante ændring mellem de to målinger er, at der er sket en stigning i inddragelsen af socialforvaltningen fra 21 % i 2014/15 til 32 % i 2017/18.

Erfaringer med inddragelse af elever inden beslutning om udskrivning

I fokusgruppeinterviewene gav skolelederne giver udtryk for, at der ofte er tale om langvarige forløb forud for den endelige beslutning om, at en elev skal udskrives. Skolerne forsøger ofte først at løse problemstillingen gennem forskellige pædagogiske tiltag og gennem involvering af fagpersoner som fx PPR-psykologer, SSP-medarbejdere, sundhedsplejersker eller socialrådgivere, hvis det er relevant for den konkrete problemstilling.

Skolerne vurderer, at de processer, der ender med en elevs skoleskift, foregår i et samarbejde med forældrene, og de vurderer, at forældrene ofte selv ender med at tage beslutningen om et andet skoletilbud for eleven. Det sker, når forældre, selvom de ikke i alle tilfælde er enige i skolens vurdering, i løbet af processen accepterer skolens vurdering af, at eleven har brug for et andet skoletilbud. I andre sager kan skolen og forældrene ikke blive enige om, at eleven ikke længere skal gå på skolen. I disse tilfælde sker afslutningen på samarbejdet på skolens foranledning, og der er dermed tale om en reel udskrivning. En skoleleder forklarer om et langvarigt forløb, hvor han til sidst tager beslutningen:

> Nogle forældre vender det til, at det er skolens skyld, selvom det er åbenlyst, at der er rigtig mange problemer. Så prøver vi at vende den til, at det også er for drengens skyld, at vi skal finde noget andet. Og vi fandt på noget andet med UU, men forældrene stejlede helt til det sidste. Det er bare for at sige, at det var et langvarigt forløb over 1½ år. Nogle gange må vi hjælpe forældrene til at se den rigtige beslutning. Det er ikke sikkert, at de lige kan se det, men det var det bedste.
>
> Skoleleder, fri grundskole

Skolelederne foretrækker at nå frem til en fælles forståelse med forældrene, men de vurderer, at de i nogle tilfælde må træffe en beslutning om udskrivning. Det kan ske ud fra en faglig vurdering af, at den pågældende elevs behov ikke kan tilgodeses på skolen, men det kan også være ud fra et hensyn til de øvrige elever på skolen.

4.1.2 Inddragelse når beslutningen er truffet

Tabel 4.2 viser, hvorvidt der i udskrivningssager på de frie grundskoler har været afholdt møde med eleven og/eller elevens forældre, efter at beslutningen om udskrivning var truffet.

TABEL 4.2

Havde I et møde med eleven og/eller elevens forældre, efter at beslutningen om udskrivning var truffet? – Frie grundskoler

	2014/15 (n = 166) (%)	2017/18 (n = 133) (%)
Ja, med både eleven og elevens forældre	40	52
Ja, kun med eleven	1	0
Ja, kun med elevens forældre	40	34
Nej	19	14

	2014/15 (n = 166) (%)	2017/18 (n = 133) (%)
Total	100	100

Kilde: EVA's to spørgeskemaundersøgelser blandt skoleledere på frie grundskoler, efterskoler og frie fagskoler, gennemført i januar 2016 og september 2018.
Note: Der indgår kun svar fra ledere, der har angivet at have mindst én udskrivning. Z-test viser, at der udelukkende for kategorien "Ja, med både eleven og elevens forældre" (p=0,047) er en signifikant forskel i andelene mellem de to skoleår. Z-test viser, at der ikke kan konstateres en signifikant forskel i andelen af elever, der er med til møde mellem de to skoleår (kategorien 1 og 2 slået sammen, p-værdi=0,060).

Af tabel 4.2 ses det, at 52 % af grundskolerne i skoleåret 2017/18 har afholdt et møde med både elev og forældre, efter at beslutningen om udskrivning var truffet. Da skolerne i skoleåret 2017/18 ikke har afholdt møde med eleven uden forældrene, er elever med til møde i 52 % af tilfældene i skoleåret 2017/18. Sammenligner vi med skoleåret 2014/15, er elever med til møde i 41 % af tilfældene. I skoleåret 2017/18 er der altså 11 procentpoint flere elever, der deltager i møde med skolen, når beslutningen om udskrivning er truffet. Denne stigning er dog ikke signifikant, og det kan derfor ikke afvises, at forskellen skyldes tilfældigheder. Andelen af sager, hvor både forældre og eleven er til stede ved mødet, er steget signifikant, fra 40 % i 2014/15 til 52 % i 2017/18. I 14 % af sagerne i 2017/18 blev der hverken afholdt møde med eleven eller forældrene. Dette er en nedgang fra andelen på 19 % i skoleåret 2014/15. Denne nedgang er dog ikke signifikant.

I spørgeskemaet spørges der også til, om henholdsvis eleven og forældrene er blevet tilbudt et møde, hvis ikke de var med til mødet. I tabel 4.3 kan man se, hvor stor en andel af henholdsvis forældrene og eleverne, der enten har været med til møde eller er blevet tilbudt et møde.

TABEL 4.3

Elever/forældre, der enten har været med til møde eller er blevet tilbudt møde – Frie grundskoler

	2014/15 (n = 165) (%)	2017/18 (n = 131) (%)
Elever har enten været med til møde eller er blevet tilbudt møde	61	74
Forældre har enten været med til møde eller er blevet tilbudt møde	95	96

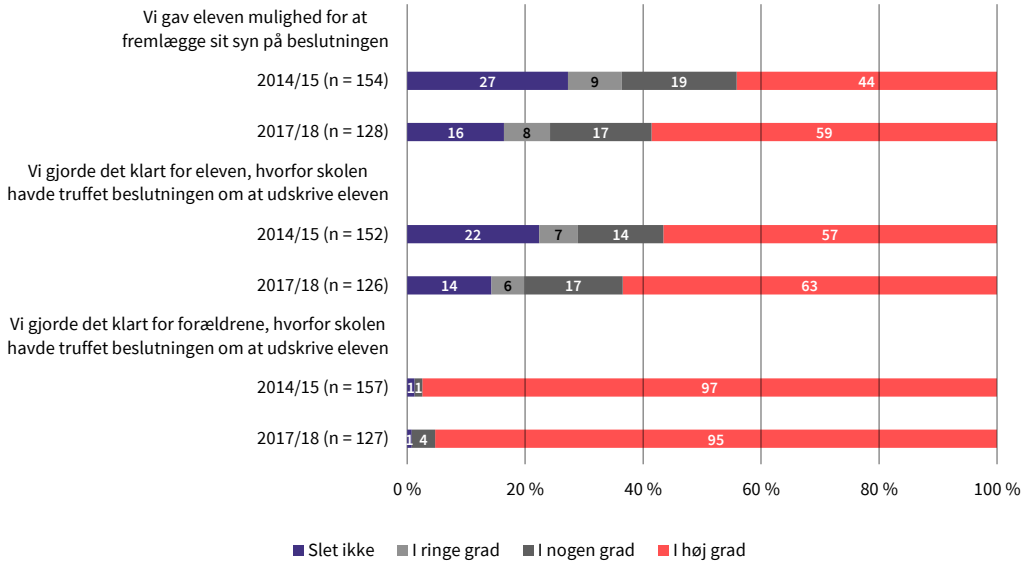
Kilde: EVA's to spørgeskemaundersøgelser blandt skoleledere på frie grundskoler, efterskoler og frie fagskoler, gennemført i januar 2016 og september 2018.
Note: Tabellen er opstillet på baggrund af de tre spørgsmål "Havde I et møde med eleven og/eller elevens forældre, efter at beslutningen om udskrivning var truffet?", "Blev eleven tilbudt en samtale, efter beslutningen om udskrivning af eleven var truffet?" og "Blev elevens forældre tilbudt en samtale, efter beslutningen om udskrivning af eleven var truffet?"
Note: Der indgår kun svar fra ledere, der har angivet at have mindst én udskrivning. Z-test viser, at der for kategorien "Elever har enten været med til møde eller er blevet tilbudt møde" (p=0,018) er en signifikant forskel i andelene mellem de to skoleår.

Af tabel 4.3 ses, at 74 % af eleverne, der i skoleåret 2017/18 blev udskrevet, enten har været med til mødet eller er blevet tilbudt at være med til mødet. Sammenlignet med skoleåret 2014/15 er der sket en signifikant stigning i andelen på 13 procentpoint. I begge skoleår er det hovedparten af forældrene, der enten har været til møde eller er blevet tilbudt et møde, henholdsvis 95 % og 96 %.

Figur 4.1 belyser, i hvilken grad skolelederne vurderer, at skolen havde gjort det klart for forældrene og eleven, hvorfor skolen havde truffet beslutningen om udskrivningen, og hvorvidt skolen havde givet eleven mulighed for at fremlægge sit syn på beslutningen om udskrivning.

FIGUR 4.1

Inddragelse af forældre og elever i udskrivningsprocessen – Frie grundskoler

Kilde: EVA's to spørgeskemaundersøgelser blandt skoleledere på frie grundskoler, efterskoler og frie fagskoler, gennemført i januar 2016 og september 2018.
Note: Tabellen er opstillet på baggrund af de tre spørgsmål "Vi gav eleven mulighed for at fremlægge sit syn på beslutningen", "Vi gjorde det klart for eleven, hvorfor skolen havde truffet beslutningen om at udskrive eleven" og "Vi gjorde det klart for forældrene, hvorfor skolen havde truffet beslutningen om at udskrive eleven". Det er usikkert hvordan skolelederne har opfattet spørgsmålet "Vi gav eleven mulighed for at fremlægge sit syn på beslutningen". Nogle skoleledere har formentlig vurderet, at spørgsmålet omhandler elevens mulighed for at påvirke skolens beslutning om udskrivning, mens andre vil vurdere, at det primært vedrører elevens mulighed for at fremlægge sit syn på skolens beslutning om udskrivning efter den er truffet.
Note: Der indgår kun svar fra ledere, der har angivet at have mindst én udskrivning. Der er testet for, om der er sket en ændring i den samlede andel af besvarelser i kategorierne "Slet ikke" og "I ringe grad". Det er udelukkende i spørgsmålet: "Vi giver eleven mulighed for at fremlægge sit syn på beslutningen", at der er en signifikant forskel på andelen i de to skoleår (P=0,029).

Det første spørgsmål i figur 4.1 handler om, i hvilken grad eleven fik mulighed for at fremlægge sit syn på beslutningen om udskrivning. Her viser besvarelser fra skoleåret 2017/18, at i 59 % af sagerne vurderer skolelederne, at eleven i høj grad fik mulighed for at fremlægge sit syn på beslutningen. 17 % svarer, at det i nogen grad var tilfældet. I alt 24 % svarer, at de i ringe grad (8%) eller slet ikke (16 %) gav eleven mulighed for at fremlægge sit syn på beslutningen. Der er sket et signifikant fald i andelen, der enten svarer "I ringe grad" eller "Slet ikke" – fra i alt 36 % i 2014/15 til i alt 24 % i 2017/18. I 2017/18 er der næsten en fjerdedel af skolelederne (24 %), der vurderer, at elevens muligheder for at fremlægge sit syn på beslutningen om udskrivningen var ringe eller ikke til stede.

Det andet spørgsmål i figur 4.1 drejer sig om, i hvilken grad det blev gjort klart for eleven, hvorfor skolen havde truffet beslutningen om at udskrive eleven. Af figur 4.1 ses, at i skoleåret 2017/18 vurderer 63 % af skolelederne på de frie grundskoler, at dette i høj grad var tilfældet. 17 % angiver, at det i nogen grad var blevet gjort klart for eleven, hvorfor skolen havde truffet beslutningen om at

udskrive eleven, mens i alt 20 % angiver, at det i ringe grad (6 %) eller slet ikke (14 %) var tilfældet. Sammenlignet med resultaterne fra 2014/15 er der sket et fald i andelen af skoleledere, der vurderer, at det i ringe grad eller slet ikke var tilfældet – fra i alt 29 % i 2014/15 til i alt 20 % i 2017/18, men faldet er ikke statistisk signifikant.

Det tredje spørgsmål i figur 4.1 drejer sig om, i hvilken grad det blev gjort klart for forældrene, hvorfor skolen havde truffet beslutningen om at udskrive eleven. Af figur 4.1 ses, at i skoleåret 2017/18 vurderer 95 % af skolelederne på de frie grundskoler, at dette i høj grad var tilfældet. 4 % angiver, at det i nogen grad var blevet gjort klar for forældrene, hvorfor skolen havde truffet beslutningen om at udskrive eleven, mens 1 % angiver, at det slet ikke var tilfældet. Sammenlignet med resultaterne fra 2014/15 er der ikke sket væsentlige ændringer.

Erfaringer med inddragelse af eleven, når beslutningen *er* truffet

I fokusgruppeinterviewene giver skolelederne udtryk for, at når beslutningen om at udskrive en elev er truffet, indkalder de forældre og elev til et møde. Her orienteres de om beslutningen og om grundlaget for, at skolen har truffet den. Skolelederne har erfaring med, at det kan være hensigtsmæssigt at aftale formen på inddragelsen af eleven med forældrene. Det kan fx handle om at afklare med forældrene, hvad der skal kommunikeres videre til eleven om, hvorfor han/hun ikke længere kan gå på skolen.

Skolelederne i fokusgruppeinterviewene påpeger, at de ofte forsøger at hjælpe familien med at finde et andet skoletilbud. Det sker fx i de sager, hvor beslutningen om udskrivning træffes, fordi skolen ikke mener at kunne tilbyde eleven det læringsmiljø, som de vurderer, at eleven har behov for.

Skolelederne beskriver, at de som oftest giver eleverne mulighed for at sige farvel til deres klasser, og det sker på forskellige måder. Det er dog ikke altid, at det kan lade sig gøre. I de tilfælde, hvor udskrivningen fx skyldes fysiske konflikter mellem eleven og andre elever på skolen, vurderer nogle skoleledere, at det vil være uhensigtsmæssigt, at eleven kommer på besøg og siger farvel til klassen. I andre tilfælde er det eleven selv, der fravælger at sige farvel til klassen. Mange elever bruger dog muligheden for at tage afsked med klassen.

4.1.3 Forhold, der har betydning for, at eleven inddrages

Vi har undersøgt, om udskrivningsårsagen samt elevens klassetrin har sammenhæng med elevens inddragelse i udskrivningen i forhold til følgende spørgsmål i spørgeskemaet:

1. Har eleven været inddraget i det forløb, der ledte frem til beslutningen om at udskrive eleven?
2. Havde I et møde med eleven, eller tilbød I eleven et møde, efter at beslutningen om udskrivning var truffet?
3. Vi gav eleven mulighed for at fremlægge sit syn på beslutningen.
4. Vi gjorde det klart for eleven, hvorfor skolen havde truffet beslutningen om at udskrive eleven.

For alle fire spørgsmål er der en klar signifikant sammenhæng med udskrivningsårsag samt elevens klassetrin. Der en klar tendens til, at inddragelse af eleven stiger med klassetrin, sådan at færrest elever inddrages i indskolingen, og den største andel af elever inddrages i udskolingen. Der er også en tendens til, at hvis udskrivningsårsagen er enten: samarbejdsvanskeligheder med forældre eller manglende betaling af skolepenge, inddrages eleven i færre tilfælde, hvorimod eleven oftere inddrages, hvis udskrivningsårsagen er overtrædelse af skolens regler.

I nedenstående to tabeller fokuserer vi på sammenhængen mellem klassetrin og udskrivningsårsag samt første, tredje og fjerde angivne spørgsmål i ovenstående punkter.

TABEL 4.4

Skoleledernes vurdering af elevens inddragelse i udskrivningen, fordelt på klassetrin - Frie grundskoler

	Eleven blev **ikke** inddraget i det forløb, der ledte frem til beslutningen om at udskrive eleven (%)	Samlet andel af markering i "I ringe grad" eller "slet ikke" til følgende spørgsmål: "Vi gav eleven mulighed for at fremlægge sit syn på beslutningen" (%)	Samlet andel af markering i "I ringe grad" eller "slet ikke" til følgende spørgsmål: "Vi gjorde det klart for eleven, hvorfor skolen havde truffet beslutningen om at udskrive eleven" (%)
0. klasse (n = 11,11,11)	64	55	45
1.-3. klasse (n = 36,33,33)	61	55	39
4.-6. klasse (n = 29,27,26)	31	22	19
7.-9. klasse (n = 51,50,49)	20	2	4
10. klasse (n = 6,6,6)	0	0	0
Total (n = 133,127,125)	36	24	20

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse blandt skoleledere på frie grundskoler, efterskoler og frie fagskoler, september 2018.
Note: Tabellen er opstillet på baggrund af de fire spørgsmål: "Hvem blev inddraget i det forløb, der ledte frem til beslutningen om at udskrive eleven?", "Vi gav eleven mulighed for at fremlægge sit syn på beslutningen", "Vi gjorde det klart for eleven, hvorfor skolen havde truffet beslutningen om at udskrive eleven" og "På hvilket klassetrin gik eleven, der blev udskrevet?". Det er usikkert hvordan skolelederne har opfattet spørgsmålet "Vi gav eleven mulighed for at fremlægge sit syn på beslutningen". Nogle skoleledere har formentlig vurderet, at spørgsmålet omhandler elevens mulighed for at påvirke skolens beslutning om udskrivning, mens andre vil vurdere, at det primært vedrører elevens mulighed for at fremlægge sit syn på skolens beslutning om udskrivning efter den er truffet.
Note: Der indgår kun svar fra ledere, der har angivet at have mindst én udskrivning. Antal af besvarelser er angivet i parentes ud fra hver udskrivningskategori. Da antal af besvarelser varierer i de tre spørgsmål angives et tal for hvert spørgsmål. Chi2-test viser, at der er signifikant sammenhæng mellem klassetrin og de tre spørgsmål ($p<0,001$; $p<0,001$; $p<0,001$).

Af tabel 4.4 ses, at der er en tydelig sammenhæng mellem klassetrin og skoleledernes vurdering af, om eleven blev inddraget i det forløb, der ledte frem til beslutningen om at udskrive eleven, om eleven har haft mulighed for at fremlægge sit syn på beslutningen, samt om skolen har gjort klart for eleven, hvorfor eleven er udskrevet. For elever i 1.-3. klasse var der 61 % af sagerne, hvor eleven ikke blev inddraget i det forløb, der ledte frem til beslutningen om at udskrive eleven. 55 % af sagerne, hvor eleven slet ikke eller i ringe grad har haft mulighed for at fremlægge sit syn på beslutningen, og 39 % af eleverne i 1.-3. klasse, hvor skolen slet ikke eller i ringe grad har gjort det klart for eleven, hvorfor skolen har besluttet at udskrive eleven. For elever i 7.-9. klasse er andelene markant lavere. I 7.-9. klasse er der 20 % af sagerne, hvor eleven ikke blev inddraget i det forløb, der ledte frem til beslutningen om at udskrive eleven. I 2 % af sagerne, fik eleven slet ikke eller i ringe grad mulighed for at fremlægge sit syn på beslutningen, og 4 % af sagerne, hvor skolen slet ikke eller i ringe grad har gjort det klart for eleven, hvorfor skolen har besluttet at udskrive eleven.

TABEL 4.5

Skoleledernes vurdering af elevens inddragelse i udskrivningen, fordelt på udskrivningsårsag – Frie grundskoler

	Eleven blev **ikke** inddraget i det forløb, der ledte frem til beslutningen om at udskrive eleven (%)	Samlet andel af markering i "I ringe grad" eller "Slet ikke" til følgende spørgsmål: "Vi gav eleven mulighed for at fremlægge sit syn på beslutningen" (%)	Samlet andel af markering i "I ringe grad" eller "Slet ikke" til følgende spørgsmål: "Vi gjorde det klart for eleven, hvorfor skolen havde truffet beslutningen om at udskrive eleven" (%)
Psykiske og/eller sociale vanskeligheder (n = 50,47,46)	44	34	20
Overtrædelse af skolens regler (n = 32,32,32)	16	0	0
Samarbejdsvanskeligheder med forældre (n = 15,14,14)	67	36	50
Manglende betaling af skolepenge (n = 9,9,9)	67	78	56
Faglige vanskeligheder (n = 3,3,3)	67	67	67
Manglende engagement hos eleven (n = 5,5,5)	20	0	0
For stort fravær (n = 5,5,5)	0	0	20
Andet (n = 17,13,12)	24	8	8
Total (n = 136,128,126)	37	24	20

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse blandt skoleledere på frie grundskoler, efterskoler og frie fagskoler, september 2018.
Note: Tabellen er opstillet på baggrund af de fire spørgsmål: "Hvem blev inddraget i det forløb, der ledte frem til beslutningen om at udskrive eleven?", "Vi gav eleven mulighed for at fremlægge sit syn på beslutningen", "Vi gjorde det klart for eleven, hvorfor skolen havde truffet beslutningen om at udskrive eleven" og "Hvad var årsagen til den konkrete udskrivning, I har foretaget på skolen?". Det er usikkert hvordan skolelederne har opfattet spørgsmålet "Vi gav eleven mulighed for at fremlægge sit syn på beslutningen". Nogle skoleledere har formentlig vurderet, at spørgsmålet omhandler elevens mulighed for at påvirke skolens beslutning om udskrivning, mens andre vil vurdere, at det primært vedrører elevens mulighed for at fremlægge sit syn på skolens beslutning om udskrivning efter den er truffet.
Note: Der indgår kun svar fra ledere, der har angivet at have mindst én udskrivning. Antal af besvarelser er angivet i parentes ud fra hver udskrivningskategori. Da antal af besvarelser varierer i de tre spørgsmål angives et tal for hvert spørgsmål. Chi2-test viser, at der er signifikant sammenhæng mellem udskrivningsårsag og de tre spørgsmål ($p<0,001$; $p<0,001$; $p<0,001$).

Af tabel 4.5 ses, at eleverne i mindre grad inddrages i det forløb, der ledte frem til udskrivningen, når udskrivningsårsagen er manglende betaling af skolepenge (67 %) eller samarbejdsvanskeligheder med forældre (67 %). Samme mønster i forhold til udskrivningsårsag gør sig gældende i forhold til spørgsmålet om, hvorvidt eleven slet ikke eller i ringe grad har haft mulighed for at fremlægge sit syn på beslutningen (78 %, 36 %), og i spørgsmålet om, hvorvidt eleven slet ikke eller i ringe grad er

blevet gjort klart, hvorfor eleven udskrives (56 %, 50 %). Samme mønster ses, hvis eleven udskri-ves pga. faglige vanskeligheder, men andelene er yderst usikre, da der kun er tre elever, der indgår i denne udskrivningskategori.

På de frie grundskoler er den største udskrivningsårsag i skoleåret 2017/18 psykiske og/eller sociale vanskeligheder (jf. tabel 3.3). 44 % af de elever, der udskrives af denne årsag er ikke inddraget i det forløb, der ledte frem til beslutningen om at udskrive eleven. 34 % af eleverne, har slet ikke eller i ringe grad haft mulighed for at fremlægge deres syn på beslutningen, og 20 % er slet ikke eller i ringe grad blevet gjort klart, hvorfor eleven udskrives. Da denne udskrivningsårsag er størst, er det her, vi finder det største antal elever, der ikke inddrages, samt slet ikke eller i ringe grad har haft mulighed for at fremlægge deres syn på beslutningen, og som slet ikke eller i ringe grad er blevet gjort klart, hvorfor eleven udskrives.

Den andenstørste udskrivningsårsag i skoleåret 2017/18 er overtrædelse af skolens regler. Aftabellen fremgår det, at der ikke er nogen elever med denne udskrivningsårsag, der slet ikke eller i ringe grad har haft mulighed for at fremlægge deres syn på beslutningen. Tilsvarende er der ikke nogen elever, der slet ikke eller i ringe grad er blevet gjort klart, hvorfor eleven blev udskrevet. 16 % af de elever, der er udskrevet på grund af overtrædelse af skolens regler, er ikke inddraget i det forløb, der ledte frem til beslutningen om at udskrive eleven.

Erfaringer med inddragelse af yngre elever

Ifølge de interviewede skoleledere afhænger inddragelse af eleven af elevens alder. Når det drejer sig om yngre elever i indskolingen, er skolelederne meget opmærksomme på, at inddragelsen skal ske på en måde, der tager hensyn til elevens alder og modenhed. En af erfaringerne er, at det kan være en god idé at lade det pædagogiske personale, som eleven allerede kender, varetage inddragelsen. En erfaring er nemlig, at det kan opleves som voldsomt for en yngre elev at skulle sidde og tale med en skoleleder, som eleven ikke nødvendigvis ellers har kontakt med.

De interviewede skoleledere fremhæver, at inddragelse forud for en udskrivning skal handle om at give eleverne handlemuligheder. Hvis problematikken fx handler om en elevs adfærd og brud på regler på skolen, så vil der ofte være et længere forløb med flere samtaler med elev og forældre. Skolelederne beskriver, at disse sager om elevadfærd og regelbrug adskiller sig fra sager, som handler om vanskeligt samarbejde med forældrene eller om manglende betaling af skolepenge. I sidstnævnte tilfælde har eleven ikke mulighed for at handle på situationen, og den type af sager er ifølge skolelederne vanskeligere at håndtere. En skoleleder fortæller her, at han fokuserer på handlemuligheder, når han inddrager eleverne:

5 Vi har testet, om der er signifikante forskelle i besvarelserne på de tre spørgsmål og udskrivningsårsagerne: manglende betaling af skolepenge samt samarbejdsvanskeligheder, set i forhold til alle andre udskrivningsårsager. Konklusionen er, at hvis udskrivningsårsagen er manglende betaling af skolepenge eller samarbejdsvanskeligheder, er der blandt disse sager en signifikant større andel af eleverne der ikke blev inddraget i forløbet op til beslutningen om udskrivning, og som i ringe grad eller slet ikke fik mulighed for at fremlægge deres syn på beslutningen, og en større andel af eleverne, der i ringe grad eller slet ikke blev gjort klart, hvorfor skolen havde truffet beslutningen om udskrivning (P=0.001; P<0.001; P<0,001).

> Når barnet skal inddrages, så handler det rigtig meget om, at man skal se, hvilke handlemuligheder barnet har. Og man skal ikke forholde dem til andet end det, hvor de kan ændre på noget. Så hvis der er en situation, hvor barnet ikke selv kan gøre noget – altså hvor de ikke kan ændre deres adfærd – så må det være forældrene eller skolen. Og så skal barnet orienteres i et sprog, det forstår. Men i alle tilfælde, hvor barnet har nogle handlemuligheder og kan træffe nogle nye eller andre valg, så skal barnet naturligvis inddrages. Og det er sådan set uanset, hvor gamle de er.
>
> Skoleleder, fri grundskole

De interviewede skoleledere peger samlet set på, at både forskellige udskrivningsårsager og elevens alder har betydning for inddragelsen af eleven.

Sager, hvor skolerne finder det vanskeligt at inddrage eleverne

De interviewede skoleledere fra frie grundskoler peger på tre årsager til, at det kan være særligt vanskeligt at inddrage eleverne. For det første oplever de, at når en udskrivning sker på grund af manglende betaling af skolepenge, er det vanskeligt at inddrage eleven. For det andet vurderer skolelederne, at det det kan være vanskeligt og opleves som et etisk dilemma at involvere en elev, når årsagen til udskrivningen er udfordringer med forældresamarbejdet. Endelig har nogle skoleledere beskrevet nogle prekære sager, hvor det ikke har været muligt at inddrage eleven – fx særlige situationer, hvor forældrene har valgt at tage eleven ud af skolen. Disse perspektiver uddybes nedenfor.

I sager, hvor forældrene ikke har betalt skolepenge over en længere periode, kan en udskrivning komme på tale. Skolerne har forskellige måder at håndtere sådanne situationer på. Nogle skoler tilbyder en friplads til eleven i en kortere eller længere periode, hvis samarbejdet med forældrene ellers fungerer godt, og eleven trives. Det gør de ifølge skolelederen i nedenstående citat, fordi økonomiske problemer i familien ikke skal gå ud over eleverne:

> Hvis der er et samarbejde med forældrene, og de egentlig er ærlige nok, så kan det køre i årevis. Typisk hvor der er sket noget i familien, f.eks. en skilsmisse, og moren står der og skal klare det hele, og faren ikke vil betale. Det skal ikke gå ud over barnet. Der har vi en fond på skolen. Så længe at vi kan se, at barnet trives, hvorfor skulle vi så være årsagen til at sætte barnet uden for døren, fordi at familien eller forældrene er kommet i en krise.
>
> Skoleleder, fri grundskole

Andre skoler har udskrevet elever, fordi deres forældre ikke har betalt skolepenge i en længere periode. Skolelederne oplever, at disse udskrivningssager er dilemmafyldte. På den ene side vurderer de, at eleven har krav på at få en forklaring på, hvorfor han eller hun ikke længere kan gå på skolen, og at det er vigtigt, at eleven ved, at han eller hun ikke selv har gjort noget forkert. En skoleleder uddyber dette synspunkt:

> Barnet, tænker jeg, fortjener jo en forklaring på, hvorfor vedkommende ikke må gå her mere. Og forældrene kan jo sige hvad som helst. Men barnet fortjener et eller andet sted en forklaring.
>
> Skoleleder, fri grundskole

På den anden side er skolelederne optagede af, at inddragelsen skal ske på en etisk forsvarlig måde, og de vurderer, at dette kan være vanskeligt. Skolelederne ønsker ikke at skabe splid i familien og udfordre børnenes loyalitet over for deres forældre. De vælger dermed ikke at fortælle eleverne, at deres forældres handlinger er årsagen til, at de ikke længere kan gå på skolen. Flere af skolelederne peger på, at særligt når det handler om de yngste elever, er det ikke forsvarligt, at eleverne skal forholde sig til, at forældrenes handlinger vil medføre skoleskift for dem. I stedet vælger

de fx at tage vare på eleven ved at give eleven mulighed for at få sagt farvel til klassen og skolen på en god måde. En skoleleder peger i nedenstående citat på, at åbenhed er meget vigtigt, men hun vurderer ligeledes, at der er sager, hvor eleven ikke bør høre hele forklaringen:

> Det er for mig vigtigt med åbenhed, ærlighed og gennemsigtighed. Også for eleven. Og jeg synes, at eleven altid skal inddrages, på nær der hvor de ikke skal. Altså hvor det rent faktisk skader deres relation til deres nærmeste. Jeg mener, at man skal inddrage eleverne med de oplysninger, som kan gøre, at de kan gå derfra og have ro i maven. Så det er ikke sikkert, at man altid skal fortælle hele sandheden. Man skal ikke smide det hele på bordet, men man skal smide så meget på bordet, at det giver ro hos eleven, trods alt, ud fra den situation som de skal stå i.
>
> Skoleleder, fri grundskole

Blandt de interviewede skoleledere var der desuden eksempler på, at et problematisk samarbejde mellem skole og forældre i sidste ende kan medføre udskrivning af eleven. Det kan fx handle om, at forældre udtrykker manglende tillid til skolen eller handler på en måde, der er uforenelig med skolens værdier. I en sådan situation er skolerne opmærksomme på, at de skal inddrage eleven, men de vurderer, at det kan være vanskeligt. Blandt skolelederne er der enighed om, at der vil være sager, hvor inddragelse og fuldstændig gennemsigtighed for eleven ikke nødvendigvis er hensigtsmæssig eller forsvarlig. Derfor peger skolelederne på, at hver eneste sag kræver grundige overvejelser over, hvordan inddragelsen skal finde sted.

Endelig har nogle skoleledere oplevet udskrivningsforløb, hvor det af andre årsager ikke er muligt at inddrage eleven, fx i tilfælde hvor en familie har valgt at gå under jorden eller ikke ønsker at lade eleven møde op på skolen.

4.2 Efterskoler og frie fagskoler

Undersøgelsen viser, at ifølge forstandere fra efterskoler og frie fagskoler gør følgende sig gældende for inddragelse af elever i afbrudte ophold:

- 85 % af eleverne i skoleåret 2017/18 inddrages, ifølge forstandere, i løbet af det forløb, der ledte frem til beslutningen om afbrudt ophold. Der er ikke sket en væsentlig ændring fra skoleåret 2014/15.
- 78 % af eleverne i skoleåret 2017/18 er, ifølge forstandere, med til møde med skolen, efter at beslutningen om afbrudt ophold er truffet. 85 % af eleverne i skoleåret 2017/18 har været med til mødet eller er blevet tilbudt at være med til mødet, efter at beslutningen om afbrudt ophold er truffet. Der er ikke sket en væsentlig ændring fra skoleåret 2014/15.
- 12 % af eleverne i skoleåret 2017/18 har, ifølge forstandere, slet ikke eller i ringe grad haft mulighed for at fremlægge deres syn på beslutningen om afbrudt ophold. Sammenlignet med skoleåret 2014/15 er der sket en signifikant stigning på 9 procentpoint fra skoleåret 2014/15.
- 3 % af eleverne i skoleåret 2017/18 er, ifølge forstandere, slet ikke eller i ringe grad blevet gjort klart, hvorfor skolen har truffet beslutningen om afbrudt ophold. Der er ikke sket en væsentlig ændring fra skoleåret 2014/15.
- Der kan ikke konstateres sammenhæng mellem klassetrin og årsag til afbrudt ophold på den ene side, og hvor meget eleven inddrages på den anden side.
- Hvordan inddragelse af elever finder sted, hænger ifølge de efterskoleforstandere, der har deltaget i interview, ofte sammen med årsagen til, at skolen overvejer at afslutte elevens ophold. På

nogle skoler er der "røde regler" på skolen, der automatisk medfører bortvisning og afbrydelse af opholdet, mens andre skoler tager stilling fra sag til sag på baggrund af dialog og samarbejde.

4.2.1 Inddragelse i forløb, der leder frem til beslutningen

Tabel 4.6 viser, hvem der på efterskoler og de frie fagskoler blev inddraget i det forløb, der ledte frem til beslutningen om at afbryde opholdet.

TABEL 4.6

Hvem blev inddraget i det forløb, der ledte frem til beslutningen om at afbryde opholdet? – Efterskoler og frie fagskoler

	2014/15 (n = 130) (%)	2017/18 (n = 124) (%)
Eleven selv	82	85
Elevens forældre	85	85
Andre elever	18	16
Skoleleder/forstander	87	89
Elevens kontakt- eller klasselærer	75	82
Andre lærere	58	65
Vejleder	17	10
Bisidder	2	2
Psykolog	9	1
Socialforvaltning	25	20
Bestyrelsen	6	6
Anden	7	3

Kilde: EVA's to spørgeskemaundersøgelser blandt skoleledere på frie grundskoler, efterskoler og frie fagskoler, gennemført i januar 2016 og september 2018.
Note: Der indgår kun svar fra ledere, der har angivet at have mindst ét afbrudt ophold. Z-test viser, at der udelukkende for kategorien "Psykolog" (p=0,002) er en signifikant ændring i andelene mellem de to skoleår.

Af tabel 4.6 ses det, at i skoleåret 2017/18 blev eleven, ifølge skolelederne, inddraget i 85 % af sagerne i løbet af det forløb, der ledte frem til beslutningen om at afbryde opholdet. Ligeledes blev forældrene inddraget i 85 % af sagerne. Sammenlignet med tallene fra skoleåret 2014/15 er der sket en lille stigning i efterskolerne og de frie fagskolers inddragelse af eleven, fra 82 % i 2014/15 til 85 % i 2017/18, men stigningen er ikke signifikant. Den eneste signifikante ændring mellem de to målinger er, at der er sket en tilbagegang i inddragelse af psykolog, fra 9 % af sagerne i 2014/15 til 1 % af sagerne i 2017/18.

Erfaringer med inddragelse af elever inden beslutning om afbrudt ophold

Ifølge de interviewede efterskoleforstandere er der stor variation i længden af de forløb, der leder til et afbrudt ophold på en efterskole. I nogle tilfælde er der tale om længerevarende forløb med løbende samtaler med eleven og eventuelt forældre. I andre tilfælde er der tale om et kort forløb,

hvor eleven blot orienteres om skolens beslutning om afbrydelse af samarbejdet. Samtidig kan der være forskel på skolens tilgang til, hvorvidt nogle typer adfærd håndteres med nul-tolerance.

Inddragelse af elever i forløbet frem til et afbrudt ophold hænger ifølge efterskoleforstandere ofte sammen med den konkrete årsag til, at skolen overvejer at afslutte elevens ophold. Nogle efterskoleforstandere afbryder konsekvent en elevs ophold i tilfælde af brud på regler om alkohol, euforiserende stoffer, vold, tyveri og tobak. De fortæller i interviewene, at der er "røde regler" på skolen, der automatisk medfører bortvisning og afbrydelse af opholdet. En efterskoleforstander beskriver skolens tilgang på følgende måde:

> Vi har nultolerance over for hash, grov vold og mobning, der har vi bortvisning på stedet. Der bliver selvfølgelig også indkaldt til orientering, og vi har altid en første snak med eleven, inden forældrene møder op. Jeg hører altid sagen fra elevens synspunkt, inden vi overhovedet ringer forældrene op.
>
> Efterskoleforstander

Omvendt beskriver andre forstandere, at de ikke arbejder med automatreaktioner på overtrædelser af regler, men derimod tager stilling til, om opholdet skal afbrydes, fra sag til sag. De vurderer, at dialogen med eleverne er meget central, også i de tilfælde hvor eleven er på kant med skolens regler. En efterskoleforstander beskriver her et fokus på dialog og samarbejde:

> Vi har ikke nogen absolutter, men vi vil have en progression, når vi har samtaler om et eller andet. Det kan være hash, det kan bare være det at gide at gå i skole, ikke at ville være med på det, som efterskole er... Egentlig er filosofien, at alle elever er medarbejdere. Så måden, vi griber afbrudte ophold an på, er, som om man skulle fyre en voksen, det er egentlig bare at følge de samme procedurer.
>
> Efterskoleforstander

Når en elev har en problematisk adfærd, det kan fx være natterend, manglende fremmøde til undervisning eller aggressiv adfærd over for andre elever, vil der ifølge efterskoleforstandere ofte blive igangsat et forløb med flere samtaler mellem elev og kontaktlærer og/eller ledelsen. I nogle tilfælde inddrages forældre tidligt i forløbet og deltager i møder, mens de i andre tilfælde blot orienteres, når der har været en samtale med eleven. Ofte laves der konkrete aftaler om, hvordan eleven skal ændre sin adfærd. Nogle efterskoler arbejder med kontrakter, hvor eleven og eventuelt forældrene skriver under. På andre skoler skal eleven skrive et brev med en begrundelse for, hvorfor han eller hun gerne vil fortsætte på skolen. Skolerne anvender sådanne breve eller kontrakter, fordi de ønsker en klar aftale om, hvordan eleven skal ændre sin adfærd.

Efterskoleforstandere vurderer i interviewene, at dialogen og de klare aftaler med eleverne i nogle tilfælde betyder, at de kan undgå en afbrydelse af opholdet. Det kan dog være nødvendigt at afbryde elevens ophold, når der ikke sker en positiv udvikling efter gentagne samtaler og aftaler.

Efterskolerne anvender muligheden for at sende en eller flere elever hjem på nogle dages eller en uges tænkepause. En efterskoleforstander fortæller her, at eleverne får nogle spørgsmål med hjem, som de skal overveje:

> De kan sagtens få en pause, hvor de lige tager hjem og får snakket med forældrene. Der får de ofte et dokument med hjem med nogle refleksioner og nogle spørgsmål, de skal svare på: "Hvad er det, det betyder for dig, hvorfor vil du gerne være her, og hvad skal der til". Når de tager hjem på de her tænkepauser, så har de noget at arbejde med.
>
> Efterskoleforstander

En tænkepause giver ifølge efterskoleforstanderne både eleven, forældrene og efterskolen lejlighed til at overveje, hvorvidt og hvordan eleven kan fortsætte sit ophold på skolen. Nogle gange fører denne tænkepause til, at skolen træffer beslutning om afbrydelse af opholdet, mens tænkepausen i andre tilfælde ender med, at eleven vender tilbage på skolen.

4.2.2 Inddragelse når beslutningen er truffet – efterskoler og frie fagskoler

Tabel 4.7 viser, hvorvidt der i sager om afbrudte ophold på efterskolerne og de frie fagskoler har været afholdt møde med eleven og/eller elevens forældre, efter at beslutningen om afbrudt ophold var truffet.

TABEL 4.7

Havde I et møde med eleven og/eller elevens forældre, efter at beslutningen om afbrudt ophold var truffet? – Efterskoler og frie fagskoler

	2014/15 (n = 129) (%)	2017/18 (n = 124) (%)
Ja, med både eleven og elevens forældre	74	75
Ja, kun med eleven	7	3
Ja, kun med elevens forældre	4	6
Nej	15	15
Total	100	100

Kilde: EVA's to spørgeskemaundersøgelser blandt skoleledere på frie grundskoler, efterskoler og frie fagskoler, gennemført i januar 2016 og september 2018.
Note: Der indgår kun svar fra ledere, der har angivet at have mindst ét afbrudt ophold. Z-test viser, at der ikke er en signifikant ændring i andelene mellem de to skoleår.

Af tabel 4.7 ses det, at i 75 % af de afbrudte ophold på efterskolerne og de frie fagskoler er der i 2017/18 blevet afholdt et møde med både elev og forældre, efter at beslutningen om afbrudt ophold var truffet. Kun i få tilfælde er der afholdt møde kun med eleven (3%) eller kun med elevens forældre (6%). I skoleåret 2017/18 er eleverne sammenlagt med til møderne i 78 % af de afbrudte ophold. I 14 % af sagerne i 2017/18 blev der hverken afholdt møde med eleven eller forældrene. Sammenlignet med 2014/15 er der ikke sket nogen signifikante ændringer i, hvorvidt og med hvem efterskolerne og de frie fagskoler har afholdt møde, efter at beslutningen om afbrudt ophold var truffet.

I spørgeskemaet spørges der også til, om henholdsvis eleven og forældrene er blevet tilbudt et møde, hvis ikke de var med til mødet. I tabel 4.8 kan man se hvor stor en andel af henholdsvis forældrene og eleverne, der enten har været med til møde eller er blevet tilbudt et møde.

TABEL 4.8

Elever/forældre der enten har været med til møde eller er blevet tilbudt møde – Efterskoler og frie fagskoler

	2014/15 (n = 129) (%)	2017/18 (n = 124) (%)
Elever har enten været med til møde eller er blevet tilbudt møde	90	85
Forældre har enten været med til møde eller er blevet tilbudt møde	89	98

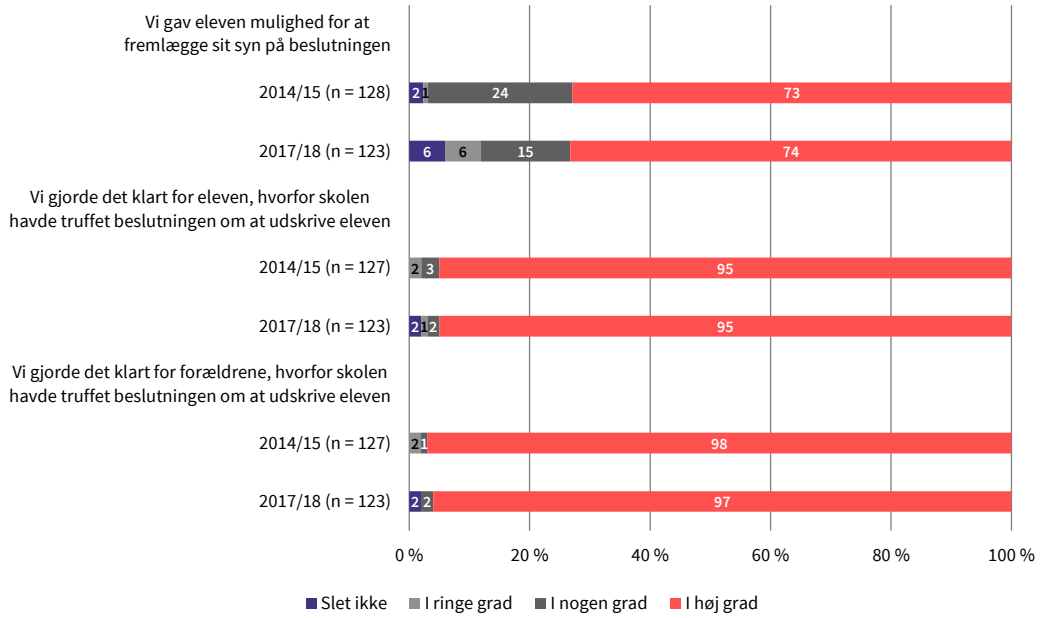
Kilde: EVA's to spørgeskemaundersøgelser blandt skoleledere på frie grundskoler, efterskoler og frie fagskoler, gennemført i januar 2016 og september 2018.
Note: Tabellen er opstillet på baggrund af de tre spørgsmål "Havde I et møde med eleven og/eller elevens forældre, efter at beslutningen om at afbryde opholdet var truffet?", "Blev eleven tilbudt en samtale, efter beslutningen om at afbryde elevens ophold var truffet?" og "Blev elevens forældre tilbudt en samtale, efter beslutningen om at afbryde elevens ophold var truffet?"
Note: Der indgår kun svar fra ledere, der har angivet at have mindst ét afbrudt ophold. Z-test viser, at der for kategorien "Forældre har enten været med til møde eller er blevet tilbudt møde" (p=0,007) er en signifikant forskel i andelene mellem de to skoleår.

Af tabel 4.8 ses, at 85 % af eleverne og 98 % af forældrene i skoleåret 2017/18 har været med til mødet eller er blevet tilbudt at være med til møde. Sammenlignet med skoleåret 2014/15 er der ikke sket en signifikant ændring i andelen af elever, der har været med til møde eller er blevet tilbudt at være med til møde. Til gengæld har der været en signifikant stigning på 9 procentpoint i andelen af forældre, der har været med til møde eller er blevet tilbudt møde.

Figur 4.2 belyser, i hvilken grad skolelederne vurderer, at skolen havde gjort det klart for forældrene og eleven, hvorfor skolen havde truffet beslutningen om afbrudt ophold, og hvorvidt skolen havde givet eleven mulighed for at fremlægge sit syn på beslutningen.

FIGUR 4.2

Inddragelse af forældre og elever i sager om afbrudt ophold – Efterskoler og frie fagskoler

Kilde: EVA's to spørgeskemaundersøgelser blandt skoleledere på frie grundskoler, efterskoler og frie fagskoler, gennemført i januar 2016 og september 2018.
Note: Figuren er opstillet på baggrund af de tre spørgsmål "Vi gav eleven mulighed for at fremlægge sit syn på beslutningen", "Vi gjorde det klart for eleven, hvorfor skolen havde truffet beslutningen om at afbryde opholdet" og "Vi gjorde det klart for forældrene, hvorfor skolen havde truffet beslutningen om at afbryde opholdet". Det er usikkert hvordan skolelederne har opfattet spørgsmålet "Vi gav eleven mulighed for at fremlægge sit syn på beslutningen". Nogle skoleledere har formentlig vurderet, at spørgsmålet omhandler elevens mulighed for at påvirke skolens beslutning om udskrivning, mens andre vil vurdere, at det primært vedrører elevens mulighed for at fremlægge sit syn på skolens beslutning om udskrivning efter den er truffet.
Note: Der indgår kun svar fra ledere, der har angivet at have mindst ét afbrudt ophold. Der er testet for, om der er sket en ændring i den samlede andel af besvarelser i kategorierne "Slet ikke" og "I ringe grad". Det er udelukkende i spørgsmålet: "Vi giver eleven mulighed for at fremlægge sit syn på beslutningen", at der er en signifikant forskel i andelen i de to skoleår (P=0,011).

Det første spørgsmål i figur 4.2 handler om, i hvilken grad eleven i forbindelse med afbrudt ophold blev givet mulighed for at fremlægge sit syn på beslutningen. Her viser besvarelser fra skoleåret 2017/18, at i 74 % af sagerne vurderer efterskoleforstanderne og ledere af de frie fagskoler, at eleven i høj grad fik mulighed for at fremlægge sit syn på beslutningen. 15 % svarer, at det i nogen grad var tilfældet, men i alt 12 % svarer, at de i ringe grad (6 %) eller slet ikke (6 %) gav eleven mulighed for at fremlægge sit syn på beslutningen. Sammenlignet med resultaterne fra 2014/15 er der sket en signifikant stigning i andelen, der svarer, at eleverne kun i ringe grad eller slet ikke fik mulighed for at fremlægge sit syn på beslutningen – fra i alt 3 % i 2014/15 til i alt 12 % i 2017/18.

Det andet spørgsmål i figur 4.2 drejer sig om, i hvilken grad det blev gjort klart for eleven, hvorfor skolen havde truffet beslutningen om at afbryde opholdet. Af figur 4.2 ses, at i skoleåret 2017/18 vurderer 95 % af lederne på efterskoler og frie fagskoler, at dette i høj grad var tilfældet. 2 % angiver, at det i nogen grad var blevet gjort klart for eleven, hvorfor skolen havde truffet beslutningen om afbrudt ophold, mens henholdsvis i 1 % og 2 % har angivet, at det i ringe grad eller slet ikke var tilfældet. Sammenlignet med resultaterne fra 2014/15 er der ikke sket væsentlige ændringer.

Det tredje spørgsmål i figur 4.2 drejer sig om, i hvilken grad det blev gjort klart for forældrene, hvorfor skolen havde truffet beslutningen om at afbryde opholdet. Af figur 4.2 ses, at i skoleåret 2017/18 vurderer 97 % af forstanderne, at dette i høj grad var tilfældet. 2 % angiver, at det i nogen grad var blevet gjort klart for forældrene, hvorfor skolen havde truffet beslutningen om at afbryde opholdet, mens 2 % angiver, at det slet ikke var tilfældet. Sammenlignet med resultaterne fra 2014/15 er der ikke sket væsentlige ændringer.

Erfaringer med inddragelse, når beslutningen er truffet

Fokusgruppeinterviewene med efterskoleforstanderne viser, at når skolen har truffet beslutning om afbrydelse af opholdet, indkaldes elev og forældre til et møde. Hvis eleven er på skolen, inviteres forældrene typisk til et møde sammen med eleven på skolen. Hvis eleven derimod allerede er midlertidigt sendt hjem fra skolen, bliver elev og forældre orienteret om beslutningen og begrundelsen i telefonen eller på et efterfølgende møde. Efterskoleforstanderne fortæller, at elev og forældre altid tilbydes et møde, hvor de kan få yderligere information om baggrunden for afbrydelsen af opholdet. Erfaringen er, at nogle forældre takker nej til mødet – særligt hvis eleven i forvejen er hjemme på en tænkepause eller er blevet direkte bortvist fra skolen. I sådanne tilfælde får eleven mulighed for at sige farvel til de andre elever i forbindelse med, at eleven pakker og henter sine ting. En forstander lægger i dette citat vægt på, at alle skal have mulighed for at sige farvel:

> De må gerne komme og sige farvel, også hvis de er blevet hentet af deres forældre. Så kan de komme tilbage og hente deres ting og sige farvel til huset osv. Hvis de har lyst til det. Nogle af dem af dem har ikke lyst, og nogle af dem har. De får alle sammen muligheden for at sige farvel.
>
> Efterskoleforstander

Som ovenstående peger på, skelner efterskoleforstanderne mellem den *dialog* med eleven, der ofte går forud for, at skolen træffer beslutning om at afbryde samarbejdet, og så den *orientering,* der tilbydes, når beslutningen er truffet. Når beslutningen er truffet, hjælper en del af efterskolerne familierne med at finde et alternativt skoletilbud til eleven. Det kan fx ske ved, at forstanderen kontakter nærliggende efterskoler eller på anden måde formidler kontakt mellem familien og andre skoler.

Øget opmærksomhed på inddragelse på skolerne

Som den kvantitative analyse viste, så er det ifølge efterskoleforstanderne kun i ganske få sager om afbrudt ophold, at eleverne ikke inddrages. Efterskoleforstanderne giver i interviewene ikke konkrete eksempler på forløb, hvor eleverne ikke er inddraget.

Efterskoleforstanderne pegede dog på én problematik, som kan gøre inddragelse mere vanskelig; nemlig når der opstår vanskeligheder i samarbejdet mellem forældre og skole. Det kan fx være forældre, der er uenige i skolens beslutning om at afbryde et ophold eller i skolens håndtering af et forløb frem mod et afbrudt ophold. Efterskoleforstandere fortæller, at de oplever, at flere forældre end tidligere reagerer kraftigt på skolens beslutning om at afbryde elevens ophold.

Generelt er der ifølge efterskoleforstanderne de seneste år kommet et øget fokus på inddragelsen af eleverne. Efterskoleforstanderne peger på, at det øgede fokus på inddragelse af elever og på elevernes vilkår i forbindelse med afbrudte ophold har haft en betydning for deres praksis. En efterskoleforstander uddyber denne forandring på følgende måde:

> Vi har ændret på det der med at inddrage eleven mere. Jeg tror, at hvis jeg kigger længere tilbage, så har vi nok været hurtigere på aftrækkeren omkring afvikling, men nu er vi mere opmærksomme på, at de skal høres, vi skal være helt sikre, ingen indicier.
>
> Efterskoleforstander

De interviewede efterskoleforstandere lægger vægt på, at processen skal fungere på en måde, som er hensyntagende over for eleverne. En efterskoleforstander peger her på, at forløbet skal være respektfuldt:

> De ved godt, at de har dummet sig, så når de kommer ind til samtale, så er det vigtigt, at de ikke ser en eller anden sur voksen, der begynder at løfte pegefingeren, men ser en, der siger: Jeg forstår godt, du er rigtig ked af det, det er noget rigtig lort, det her. Det er noget, der har ændret sig, at man møder dem mere i øjenhøjde. For fem-syv år siden var vi meget voksne, meget moraliserende. Det kan vi mærke, det skaber ikke noget godt for fremtiden, når vi sender dem af sted. Så jeg synes, det er meget vigtigt, at de oplever, det er respektfuldt, selvom det er os, der tager beslutningen.
>
> Efterskoleforstander

Ifølge efterskoleforstanderne er det både vigtigt, at der er en tydelighed i, hvornår elevers ophold afbrydes, og mulighed for fleksibilitet til reelt at inddrage elevens eget perspektiv og dermed i nogle tilfælde skabe mulighed for at løse problemet gennem dialog med eleven.

5 Procedurer og skriftlighed i udskrivningssager

I dette kapitel er der fokus på skolernes procedurer i forbindelse med udskrivning af elever. Kapitlet belyser, hvor stor en andel af skolerne der benytter sig af faste procedurer for udskrivningssager, hvilke overvejelser de gør sig om udformningen af procedurebeskrivelser, hvordan procedurebeskrivelserne anvendes i praksis, og endelig rummer kapitlet konkrete eksempler på procedurebeskrivelser. UVM's vejledning fra 2017 opfordrer skoler til at have nedskrevne procedurer for indmeldelse og udmeldelse af elever, men lægger samtidig vægt på, at faste procedurer ikke må bruges som en manual, men at der skal foretages en individuel vurdering i hver sag. Vejledningen beskriver desuden typiske sagsbehandlingsskridt, som er en vejledende beskrivelse af, hvordan skolen kan håndtere et sagsforløb. Der er ikke et krav om, at skolerne skal have faste og skriftlige procedurer for udskrivninger, og der er heller ikke krav om skriftlig dokumentation af udskrivningssager.

5.1 Frie grundskoler

Blandt de frie grundskoler angiver 71 % af skolerne i skoleåret 2017/18, at de har faste procedurer eller retningslinjer for udskrivning af elever, hvilket er en signifikant stigning på 15 procentpoint i forhold til skoleåret 2014/15. En større andel af de frie grundskoler har desuden anvendt skriftlige dokumenter i udskrivningssager. 88 % af skolerne angiver, at de har udfærdiget skriftlige dokumenter (fx referater eller redegørelser) om udskrivningsforløbet, hvilket er en signifikant stigning på 9 procentpoint i forhold til skoleåret 2014/15.

Som en del af undersøgelsen har EVA gennemgået 21 frie grundskolers procedurebeskrivelser for håndtering af udskrivningssager. Dette er et nyt element i undersøgelsen og indgår ikke i EVA's tidligere rapport fra 2016. Resultatet af gennemgangen af procedurebeskrivelserne peger på, at procedurebeskrivelserne i de fleste tilfælde beskriver, hvordan et forløb frem mod en udskrivning kan se ud, samt hvilke aktører på skolen der involveres i processen omkring en udskrivningssag. I noget færre tilfælde beskriver de gennemgåede procedurebeskrivelser klart, hvordan eleven involveres i processen omkring en udskrivningssag samt dokumentationspraksis for udskrivningssager. Interviewene blandt skolelederne peger på, at procedurebeskrivelserne bliver anvendt på to overordnede måder: 1) Som retningslinjer i udskrivningssager til brug for ledelse og skolens personale 2) Til at skabe gennemsigtighed for elever og forældre i udskrivningsforløb. Procedurebeskrivelserne kan både bruges som interne arbejdsdokumenter, der primært bruges af skolen, eller være et offentligt dokument, der indgår i skole-hjem-samarbejdet. Skoleledere peger på, at procedurebeskrivelserne kan være med til at understøtte gennemsigtige processer, hvor forløb og konsekvenser er klare for både skolen og familien og kan understøtte inddragelse af eleven.

5.1.1 Procedurer og skriftlighed i udskrivningssager

71 % af de frie grundskoler har angivet, at de i skoleåret 2017/18 har faste procedurer eller retningslinjer for udskrivning af elever på skolen. Sammenlignet med skoleåret 2014/15 er der sket en signifikant stigning i andelen af skoler, der har faste procedurer for udskrivning af elever – fra 56 % i

2014/15 til 71 % i 2017/18. Selvom skolerne angiver at have faste procedurer eller retningslinjer for udskrivning, er disse procedurer ikke nødvendigvis skriftlige. Spørgeskemaundersøgelsen viser, at i 88 % af sagerne blev der i 2017/18 udfærdiget skriftlige dokumenter i forbindelse med forløbet, der ledte frem til beslutningen om at udskrive eleven. Sammenlignet med 2014/15 er der sket en signifikant stigning i andelen af forløb, der indebar udfærdigelse af skriftlige dokumenter – fra 79 % i 2014/15 til 88 % i 2017/18. Skriftlige dokumenter kan fx bestå af referater i forbindelse med møder afholdt enten før eller efter, beslutningen om udskrivning blev truffet. I forhold til dette viser spørgeskemaundersøgelsen, at i 61 % af sagerne blev der skrevet referat af det møde, der blev afholdt, *efter* at beslutningen om udskrivning af eleven var truffet. Sammenlignet med 2014/15 er der i 2017/18 sket en stigning fra 50 % i 2014/15 til 61 % i 2017/18 i andelen af skoler, der angiver, at der blev skrevet referat, men forskellen er ikke signifikant.

5.1.2 Skriftlige procedurebeskrivelser

I dette afsnit beskriver vi først, hvordan procedurebeskrivelserne ser ud på baggrund af EVA's gennemgang af 21 skriftlige procedurebeskrivelser for udskrivningssager.[6] Herefter fremlægges skoleledernes refleksioner over: Udvikling af procedurebeskrivelserne samt brugen og detaljeringsgraden af procedurebeskrivelserne. Analysen baseres på 10 telefoninterview med skoleledere. Afsnittet afsluttes med konkrete eksempler på udpluk af procedurebeskrivelser. Disse eksempler er udvalgt, så de kan tjene til inspiration til andre skoler til arbejdet med at udarbejde eller videreudvikle procedurer for udskrivning af elever.

Indholdet af procedurebeskrivelserne

Gennemgangen af de 21 skriftlige procedurebeskrivelser for udskrivning viste helt overordnet, at der var stor variation i detaljeringsgraden i procedurebeskrivelserne for, hvordan skolen håndterer sager om udskrivning. Dokumenterne varierer i omfang – fra cirka en halv side til længere dokumenter på op til 10 sider. Nogle af dem er udformet som officielle dokumenter med skolens logo osv., mens andre har karakter af interne arbejdsdokumenter og fx ikke ligger frit tilgængeligt på skolens hjemmeside. Procedurebeskrivelserne var ofte udarbejdet inden for de senere år.

I gennemgangen af procedurebeskrivelser har vi konsekvent undersøgt, om procedurebeskrivelsen beskriver følgende fire forhold:

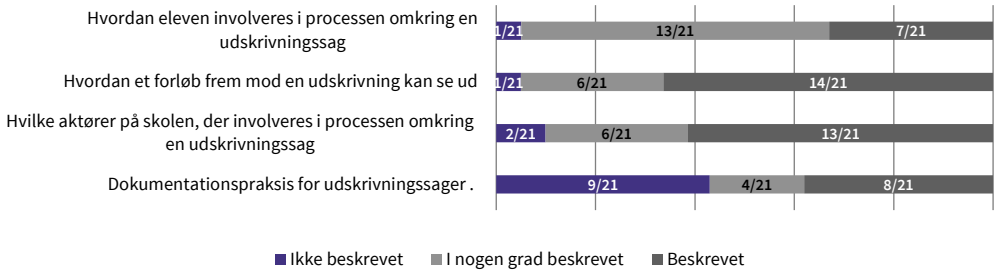
1. Hvordan eleven involveres i processen omkring en udskrivningssag?
2. Hvordan et forløb frem mod en udskrivning kan se ud?
3. Hvilke aktører på skolen, der involveres i processen omkring en udskrivningssag?
4. Dokumentationspraksis for udskrivningssager?

Hver procedurebeskrivelse er blevet vurderet i forhold til de fire ovenstående forhold og er blevet placeret i tre kategorier: "Ikke beskrevet", "I nogen grad beskrevet" og "Beskrevet". Resultatet ses i nedenstående figur.

6 EVA rettede henvendelse til de 85 frie grundskoler, der i spørgeskemaundersøgelsen angav at have faste procedurer, og som angav, at EVA måtte kontakte dem. 45 skoler responderede på henvendelsen – 24 med svar om, at de ikke arbejder med skriftlige procedurer for udskrivning, og 21 med en kopi af deres procedure for udskrivning. EVA har efterfølgende gennemført 10 telefoninterview med skoleledere blandt de skoler, der har indsendt procedurebeskrivelse.

FIGUR 5.1

Er følgende fire forhold beskrevet i de 21 gennemgåede procedurebeskrivelser? – Frie grundskoler

Kilde: EVA's gennemgang af 21 skriftlige procedurebeskrivelser, november 2018.
Note: Når der i tabellen fx står 1/21, betyder det, at 1 ud af de 21 gennemgåede procedurebeskrivelser er placeret i den pågældende kategori. Hver liggende søjle summerer til 21/21.

Figuren viser, at procedurebeskrivelserne i de fleste tilfælde beskriver, hvordan et forløb frem mod en udskrivning kan se ud (14 ud af de 21 gennemgåede procedurebeskrivelser), samt hvilke aktører på skolen der involveres i processen omkring en udskrivningssag (13 ud af de 21 gennemgåede procedurebeskrivelser). I noget færre tilfælde beskriver procedurebeskrivelserne, hvordan eleven involveres i processen omkring en udskrivningssag (7 ud af de 21 gennemgåede procedurebeskrivelser) og dokumentationspraksis for udskrivningssager (8 ud af 21 gennemgåede procedurebeskrivelser). Én af procedurebeskrivelse indeholder ingen overvejelser om elevens involvering i processen omkring udskrivningsager, mens 9 ud af de 21 gennemgåede procedurebeskrivelser ikke beskriver dokumentationspraksis for udskrivningssager.

Udvikling af procedurebeskrivelser

Størstedelen af de gennemgåede procedurebeskrivelser er udarbejdet inden for de seneste år. Skolelederne peger i interviewene på, at de typisk har taget afsæt i materiale fra deres skoleforening eller er blevet inspireret af seminarer eller oplæg om FN's Børnekonvention afholdt af fx Undervisningsministeriet. Samtidig vurderer skolelederne, at medieomtalen af udskrivning af elever på frie grundskoler har skabt øget opmærksomhed på området. De vurderer, at det øgede fokus på området har givet anledning til, at de har udarbejdet skriftlige procedurebeskrivelser. Som en skoleleder beskriver i citatet nedenfor, har udviklingen af procedurebeskrivelsen været med til at sætte fokus på elevernes rettigheder og på, at de skal høres, inden der træffes beslutning om udskrivning.

> Baggrunden var, at børnekonventionen pludselig blev draget ind i hele processen omkring udskrivning af elever, og at vi ikke havde en nedskrevet proces omkring, hvad vi gør. Processen fulgte meget fint den, vi har skrevet ned nu, men vi følte, vi blev nødt til at dokumentere, hvorfor den proces, vi skulle til at have, blev lidt langsommelig. Det var vigtigt for os at få præciseret, at eleven skal høres, og der skal gives mulighed for at udtrykke sig ift. de påstande og indsatser, der måtte være.
>
> Skoleleder

Brugen af procedurebeskrivelser

Interviewene peger på, at procedurebeskrivelserne bliver anvendt på to overordnede måder: 1) Som retningslinjer i udskrivningssager til brug for ledelse og skolens personale 2) Til at skabe gennemsigtighed for elever og forældre i udskrivningsforløb.

Når skolens primære anvendelsesfokus er, at procedurebeskrivelsen skal fungere som retningslinjer for skolen i udskrivningssager, vil procedurebeskrivelsen ofte have karakter af et internt arbejdsdokument, der ikke nødvendigvis er offentligt tilgængeligt. Procedurebeskrivelsen fungerer som retningslinjer for, at eleven bliver behandlet ordentligt, og at der ikke sker forhastede konklusioner og beslutninger. Dermed kan procedurebeskrivelserne ifølge skolelederne understøtte, at eleven er inddraget på den mest hensigtsmæssige måde, og at skolen har gjort, hvad den kunne for at undgå en udskrivning.

Skoler, der anvender procedurebeskrivelsen til at skabe gennemsigtighed for forældre og elever i udskrivningsforløb, anvender typisk procedurebeskrivelsen som et offentligt tilgængeligt dokument. Når procedurebeskrivelsen udleveres til forældrene, så sker det for at skabe tydelige forventninger, og fordi skolelederne ønsker at sikre sig, at eleven og elevens forældre ved, at forløbet kan ende med en udskrivning. Det gælder fx, hvis der tidligt i en potentiel udskrivningssag bliver lavet aftaler mellem forældre, elev og skolen. I sådanne tilfælde kan procedurebeskrivelsen medvirke til forventningsafstemning ved at give forældrene og eleven viden om de potentielle konsekvenser, hvis de indgåede aftaler ikke overholdes. Flere skoleledere har også erfaringer med at bruge procedurebeskrivelsen i situationer, hvor forældre ikke er enige i skolens håndtering af eller sanktion af elevens adfærd. I sådanne tilfælde kan procedurebeskrivelsen blive anvendt som en måde at sikre belæg for skolens måde at håndtere en sag på.

> Så det er jo også for at kunne sige til forældrene: "Prøv at høre, vi har gjort alle de her ting, vi har gjort det her. Vi kan se, at I har forsøgt at følge op på det, og vi har forsøgt at følge op på det i skolen, og vi er ikke kommet i mål."
>
> Skoleleder

Skolelederne fortæller, at procedurebeskrivelserne særligt bringes i spil i sager, der forløber over længere tid. Når der er tale om pludseligt opståede hændelser, der på markant vis bryder med skolens regler, er procedurebeskrivelserne ikke altid relevante. Det kan fx være sager, der involverer tyveri eller vold. I sådanne tilfælde peger flere skoleledere på, at de vælger at afvige fra den gængse procedure og træffer beslutningen om udskrivning umiddelbart efter, at parterne i sagen er blevet hørt.

Detaljeringsgrad i procedurebeskrivelserne

Gennemgangen af procedurebeskrivelser peger på, at der er nogle variationer i forhold til, hvor tydeligt forløbet omkring en udskrivning er beskrevet. Blandt de interviewede skoleledere finder vi forskellige perspektiver på fordele og ulemper ved meget detaljerede procedurebeskrivelser.

Et argument for detaljerede procedurebeskrivelser er, ifølge skolelederne, at tydelighed kan sikre, at eleven bliver behandlet ordentligt, og at elevens rettigheder til at blive hørt sikres – også hvis den givne sag medfører følelsesmæssige reaktioner hos andre aktører på skolen. Ifølge nogle skoleledere kan en tydelig procedure for inddragelse af eleven i sådanne situationer rammesætte en professionel håndtering af sagen og sikre fokus på, hvad skolen kan gøre for at undgå den indgriben, en udskrivning vil være i en elevs liv.

Et andet argument for detaljerede og klare retningslinjer er ifølge nogle skoleledere, at det skaber klare rammer mellem skole og forældre og understøtter en ensartet håndtering af udskrivningssager.

Der kan dog også være ulemper ved de detaljerede procedurebeskrivelser. Det handler ifølge de interviewede skoleledere om, at de vurderer, at hver enkelt udskrivning er kompleks og må håndteres ud fra de individuelle forhold, der gør sig gældende i den pågældende situation. De foretrækker

enten en mere overordnet procedurebeskrivelse eller har valgt at anvende procedurebeskrivelsen som et internt arbejdsdokument, som det så kan være nødvendigt at afvige fra.

> Jeg tænker også, at sådan nogle situationer, de er meget komplekse, så jeg vil ikke bare kunne følge den her plan, men jeg har gjort mig nogle tanker. Men der vil være nogle situationer, hvor jeg vil handle anderledes af hensyn til barnet. Man har en overordnet plan, som man holder eller følger i hvert fald nogle af trinene i, og så vil der vise sig udsving i konkrete eksempler. Det kommer vi ikke udenom, når vi arbejder med mennesker.
>
> Skoleleder

En erfaring hos nogle skoleledere er desuden, at ressourcestærke forældre, der er uenige i skolens beslutning i eller håndtering af sagen, kan læse skolens procedurebeskrivelse som et retsligt dokument, der skal følges, uanset sagens karakter. I sådanne tilfælde kan detaljerede procedurebeskrivelser spænde ben for håndtering af akutte sager, hvor skolen ikke ønsker at følge en række trin, men ser det nødvendigt at udskrive eleven med det samme.

Konkrete eksempler på procedurebeskrivelser

I dette afsnit præsenteres konkrete eksempler fra procedurebeskrivelser, der suppleres med perspektiver fra interview med de respektive skoleledere. Vi har udvalgt eksempler, hvor procedurebeskrivelsen beskriver et eller flere af de gennemgåede fire forhold i gennemgangen af procedurebeskrivelser, således at eksemplerne kan tjene til inspiration til andre skoler til arbejdet med at udarbejde eller videreudvikle procedurer for udskrivning af elever.

I nedenstående tekstboks præsenteres et eksempel på en procedurebeskrivelse, der konkret skitserer, hvordan skolen kan arbejde med elevinddragelse i sager, der kan ende med en udskrivning.

Procedurebeskrivelsen giver konkrete anvisninger og viden til forældre om processen

I denne procedurebeskrivelse fra en fri grundskole inddrages konkrete forslag til måder, skolen pædagogisk kan arbejde med uønsket adfærd på. Dermed fungerer denne procedurebeskrivelse som vejledning til skolens medarbejdere om, hvordan de bør inddrage eleven dialogisk, fx gennem konkrete aftaler om ændring af adfærd. Procedurebeskrivelsen indeholder både forebyggende og sanktionerende tiltag i forhold til at understøtte adfærdsændringer hos eleven med henblik på at undgå en udskrivning.

Ud over at fungere som vejledning til de ansatte indgår procedurebeskrivelsen i en informationspakke til forældrene. Det betyder, at forældrene kender til proceduren, hvilket ifølge skolelederen kan give legitimitet til beslutninger om fx at sende en elev hjem en dag.

> **Konflikter og uønsket adfærd**
>
> Skolen er af den opfattelse, at elever som udgangspunkt altid ønsker at opføre sig på den måde, som de voksne forventer. Udviser en elev en uønsket adfærd, som f.eks. skaber uro i timerne, driller/mobber andre, bliver fysisk over for andre, kommer i mange konflikter, er det vores opgave gennem dialog med eleven og evt. forældrene at opnå forståelse for, hvorfor den uønskede adfærd opstår, samt at lave de nødvendige aftaler med eleven om, at den uønskede adfærd stopper.

- Eks. på **aftaler** med elever: Gå ud/gå væk for at køle af og komme tilbage, sidde andre steder at arbejde, tegn mellem lærer og elev, aftaler om hvad eleven øver sig særligt på i en periode.
- Er det ikke muligt at hjælpe en elev til en bedre adfærd gennem dialog, kan følgende **sanktionsmuligheder** benyttes: Sidde på gangen ved kontoret, inddragelse af frikvarter, hjemsendelse. Alle sanktioner følges op med samtale med eleven af pågældende lærer samme dag og evt. kontakt til forældrene.
- **Elever får altid hjælp til at løse konflikter og ændre adfærd**. Der søges at opnå en fælles forståelse for, hvorfor konflikten opstod, og hvordan en bedre adfærd havde været, og hvordan den kan løses. Der aftales altid, hvordan en lignende situation søges løst i fremtiden. Hvis elever er fysiske over for andre eller kommer i **fysiske konflikter**, tages desuden et kort og et langt frikvarter, og forældrene og teamet orienteres.
- Hvis elever **gennem længere tid** ofte kommer i konflikt, driller eller mobber andre, eller hvis de kommer i en meget voldsom konflikt, underrettes ledelsen, og forældrene kontaktes med henblik på at medvirke til at hjælpe eleven til en bedre adfærd. Ved meget voldsomme fysiske konflikter sendes eleven hjem efter kontakt med forældrene. Hvis det er muligt, afholdes samtale med ledelse og forældre samme dag, ellers hurtigst muligt herefter. Ved denne samtale drøftes, hvordan eleven kan hjælpes til en bedre adfærd.
- **Hvis den uønskede adfærd fortsætter** på trods af et tæt samarbejde med skole og forældre, eller hvis eleven har udvist en særlig grov adfærd, kan skolen vælge at give eleven en advarsel om, at et skoleskift kan blive nødvendigt, såfremt den uønskede adfærd gentager sig. Det er skoleleder, der i samarbejde med personalet tager den endelige beslutning om en evt. afbrydelse af samarbejdet omkring en elev.

I den følgende tekstboks gengives en procedurebeskrivelse, der udfolder, hvordan et forløb frem mod en udskrivning kan inddeles i faser.

Procedurebeskrivelsen skal være konkret og transparent

Nedenfor ses et eksempel på en faseinddelt procedurebeskrivelse. Skolelederen fortæller, at en primær overvejelse i udformningen af proceduren var, at den skulle være så konkret som muligt, så processen gennemføres med tydelig struktur for alle parter. Erfaringen på skolen er, at procedurebeskrivelsen skaber tryghed, fordi både skole og forældre ved, at der er nogle klare rammer og en tydelig proces for håndtering af problematisk adfærd, og at et forløb kan ende med en udskrivning.

Samtidig peger skolelederen på, at den sidste passus om, at direkte farlig adfærd kan føre direkte til 4. fase, er vigtig, fordi det giver skolen legitimitet til at træffe beslutning om øjeblikkelig udskrivning.

Når bekymringer bliver en sag for ledelsen

Skole/hjem-samarbejdet betragtes som forpligtende og gensidigt, hvor elevernes læring og trivsel er i centrum. Vi betragter dialogen som et værktøj til at være undersøgende i en anerkendende tilgang, hvor alle elever føler sig set, mødt og hørt. På [navn på skole] har alle elever en klasselærer og et primærteam omkring sig. Klasselærer og primærteamet har en særlig opgave omkring klassens udvikling og trivsel i hverdagen.

1. **fase**: Alle elever på [navn på skole] har skole/hjem-samtaler, forældremøder og en løbende dialog via kontaktbogen i ForældreIntra, som bruges til korte beskeder mellem skole og hjem
2. **fase:** Bekymrende tegn eller afvigende opførsel, f.eks. stigende fravær, skaber behov for ekstra opmærksomhed i form af møder og indsatser. Mødeaktiviteterne bruges til at belyse baggrunden for f.eks. det stigende fravær og har til mål at sikre en fælles indsats mellem skole og hjem, som skal føre til et stabilt fremmøde. Her kan ledelsen deltage ved møder. Kommunikationen omkring vedvarende bekymringer kan ske via samtaler på skolen, via kontaktbogen på ForældreIntra og ved telefonsamtaler. Aktørerne i fase 1 og 2 er primært hjemmet, klasselærer og primærteam.
3. **fase:** Inddragelse af ledelsen. Skolen kan stå i situationer, hvor indsatser fra fase 1 og 2 ikke efterlever skolens forventninger om god opførsel, f.eks. plagiater, voldelig adfærd og grov mobning, som udfordrer samarbejdet i en sådan grad, at ledelsen er nødsaget til at indgå skriftlige aftaler i form af en kontrakt udarbejdet af ledelsen og i yderste konsekvens ophæve samarbejdet. 3. fase benyttes i situationer, hvor det er nødvendigt at tydeliggøre den forventede forbedring. Det kan være i situationer, som nævnt ovenfor, hvor der er tale om plagiater, mobning og andet uhensigtsmæssig opførsel. Forbedrer eleven sig inden for den forventede indsatsperiode, og fastholdes den gode adfærd i tre måneder, slettes kontrakten. Indfries forventningerne derimod IKKE, vil hjemmet modtage en skriftlig advarsel, jf. fase 4. Aktørerne: hjemmet, team og ledelsen.
4. **fase:** Her arbejder ledelsen med skriftlige advarsler. Hvis aftalerne i fase 3 ikke overholdes, eller eleven involveres i nye uacceptable hændelser eller handlinger, gør ledelsen brug af skriftlige advarsler. Aktørerne: Hjemmet, klasselærer/team og ledelsen. Advarsler har en udløbsdato.

   Uhensigtsmæssig og direkte farlig adfærd kan føre direkte til 4. fase og medfører øjeblikkeligt ophør af samarbejdet. Det er ene og alene ledelsen, der kan tildele advarsler.

I nedenstående tekstboks ses et eksempel på en procedurebeskrivelse, som eksplicit tydeliggør, hvilke aktører der bør inddrages i forbindelse med elevsager, hvor forløbet kan ende med en udskrivning.

Det interne arbejdspapir om procedurer sætter klasselæreren i spil som central aktør

Nedenfor er gengivet et uddrag af en fri grundskoles interne arbejdspapir om, hvordan man ønsker at arbejde med sager, der kan ende med en udskrivning. Skolelederen fortæller, at en afgørende årsag til udarbejdelsen af arbejdspapiret har været at sikre kollektiv viden om arbejdsdeling, ansvar og proces i forbindelse med elevsager. Skolelederens vurdering er, at det ofte vil være hensigtsmæssigt, at det er klasselæreren, der varetager kontakten til elev og forældre, mens skolelederen først involveres direkte, såfremt der jf. proceduren efter flere møder ikke er sket en positiv udvikling i elevens trivsel og adfærd.

> Der opstår et gentagende problem omkring en elev (f.eks. lektier, opførsel). Problemet beskrives.
>
> - Ledelsen orienteres, og situationen og de indgåede retningslinjer fra teamet nedskrives, og en kopi afleveres til ledelsen.
>
> Lærerteamet omkring klassen sætter ind med fælles retningslinjer og indkalder forældre og elev til en samtale. Ved samtalen belyses problemet fra elevens, forældrenes og skolens side. Der udarbejdes en aftale mellem elev, forældre og skole. Der skrives referat, hvor aftalerne indgår.
>
> Efter en periode samles der op på aftalen, og hvordan den har fungeret. Der afholdes møde med forældre og elev. Skriftlig dokumentation er vigtig.
>
> - Ledelsen orienteres, og kopi af referat afleveres.
>
> Efter endnu en periode evalueres aftalen igen i fællesskab. Hvis der er sket en positiv udvikling, så fortsættes den tætte kontakt mellem skole og hjem. Perioden for tilbagemelding/evaluering kan forlænges. Referat fra møde eller anden skriftlig dokumentation.
>
> Der indkaldes fagpersoner til at vejlede forældre, elev og personale, såfremt situationen ikke er forbedret, og eleven fortsat ikke trives på skolen, og forskellige tiltag bliver iværksat. Referat skrives. Ved dette møde deltager ledelsen også.

Nedenstående tekstboks indeholder et eksempel på en procedurebeskrivelse, hvor det tydeligt er beskrevet, hvilken dokumentationspraksis skolen forventer i sager, der kan ende med en udskrivning.

Dokumentationen giver åbenhed over for forældre – men tredjepart har ikke ret til information

På denne skole har man i procedurebeskrivelsen valgt at eksplicitere, at en sag om udskrivning skal dokumenteres. Desuden udarbejder skolelederen efter, at skolen har truffet beslutning om en udtalelse om, hvorfor skolen har valgt enten at udmelde eleven eller lade eleven fortsætte på skolen. Disse data opbevares i elevmappen på skolens intranetsystem, hvortil de berørte forældre har adgang. Skolen ønsker gennem denne praksis at skabe åbenhed i kommunikationen med forældre og elev.

> Skolens repræsentanter skal af hensyn til sagens videre behandling, dokumentation og senere efterspil sikre en høj grad af skriftlighed – bl.a. i forbindelse med afholdte møder, indgåede aftaler og forpligtelser og evt. kritikpunkter.
>
> Når skolelederen har truffet sin afgørelse, skal den meddeles den berørte part. Dette skal ske skriftligt og evt. mundtligt. I den skriftlige redegørelse begrunder skolelederen afgørelsen og angiver klart bevæggrundene til afgørelsen samt angivelse af, hvornår eventuelle sanktioner træder i kraft.

Udover at procedurebeskrivelsen indeholder principper for dokumentation, indgår henholdsvis et afsnit om tavshedspligt og et om aktindsigt, som er gengivet nedenfor.

Disse afsnit indgår ifølge skolelederen i procedurebeskrivelsen for at skabe tydelighed om, at tredjepart, fx journalister eller andre forældre, ikke har ret til at få information om en tidligere eller pågående elevsag. Tilsvarende tydeliggøres det i procedurebeskrivelsen, at skolens aktører ikke må udtale sig om tidligere eller pågående elevsager.

> **Tavshedspligt**
> Alle involverede parter på skolen, bestyrelsen, skolelederen og andre ansatte ved skolen har tavshedspligt i henhold til Lov om frie grundskoler § 5, stk. 8; bestemmelserne i forvaltningslovens kapitel 2 om inhabilitet og kapitel 8 om tavshedspligt. Dette gælder også den tilsynsførende, der er nævnt i §9, stk. 2

> **Aktindsigt**
> Som en fri grundskole er [skolenavn] hverken underlagt forvaltningsloven (undtaget kapitlerne 2 og 8 vedrørende tavshedspligt og habilitet) og dens bestemmelser om offentlig aktindsigt eller Offentlighedsloven, og som sådan er skolen ikke forpligtet til at udlevere oplysninger om en evt. sag til tredjepart.

5.2 Efterskoler og frie fagskoler

I spørgeskemaundersøgelsen har 78 % af efterskoleforstanderne i skoleåret 2017/18 angivet, at de har faste procedurer eller retningslinjer for afbrydelse af ophold for elever på skolen. Disse er dog ikke nødvendigvis skriftlige. 46 % af efterskoleforstanderne angiver, at de har udfærdiget skriftlige dokumenter (fx referater eller redegørelser) om forløbet, og 10 % angiver, at der blev skrevet referat af det møde, der blev afholdt, *efter* at beslutningen om at afbryde elevens ophold var truffet. Der er ikke sket en nævneværdig ændring fra skoleåret 2014/15 til skoleåret 2017/18.

Som en del af undersøgelsen har EVA gennemgået syv efterskolers procedurebeskrivelser for håndtering af sager om afbrudt ophold. Dette er et nyt element i undersøgelsen og indgår ikke i EVA's tidligere rapport fra 2016. Resultatet af gennemgangen af procedurebeskrivelserne peger på, at der er stor forskel på, hvorvidt efterskolerne arbejder med handlingsanvisende procedurer eller primært anvender dokumenter, der beskriver regelsæt for adfærd. I størstedelen af de gennemgåede procedurebeskrivelser fremgår det, at eleven skal inddrages, men det er ikke nærmere beskrevet, hvordan eller hvornår denne inddragelse kan eller skal finde sted. Nogle efterskoleforstanderes erfaring er, at sager om afbrudt ophold er så forskellige, at de ikke ser det som hensigtsmæssigt eller meningsfuldt at udarbejde en helt fast ramme for, *hvordan* eleven skal inddrages. Omvendt peger andre efterskoleforstandere på, at procedurebeskrivelsen rammesætter en del af skolens pædagogiske arbejde ved at medvirke til at sikre inddragelsen af eleven, inden skolen træffer beslutning om at afbryde opholdet. Procedurebeskrivelsen bruges også til at forventningsafstemme og skabe gennemsigtighed for elever og forældre i forhold til skolens regler og procedurer for afbrydelse af ophold.

5.2.1 Procedurer og skriftlighed i sager om afbrudt ophold

På efterskolerne er det 78 % af efterskoleforstanderne, der i skoleåret 2017/18 har svaret, at de har faste procedurer eller retningslinjer for afbrydelse af ophold for elever på skolen. Sammenlignet med skoleåret 2014/15 er der sket en stigning i andelen af skoler, der har faste procedurer for afbrydelse af ophold for elever, fra 70 % i 2014/15 til 78 % i 2017/18, men tallet er ikke signifikant. Spørgeskemaundersøgelsen viser desuden, at efterskoleforstanderne fra 46 % af efterskolerne angiver, at der blev udfærdiget skriftlige dokumenter i forbindelse med det forløb, der ledte frem til beslutningen om at afbryde elevens ophold. Der er ikke sket nogen nævneværdig ændring fra 2014/15 til 2017/18. Som tidligere beskrevet i tabel 4.7, har efterskoleforstanderne svaret, at i 85 % af de afbrudte ophold på efterskolerne og de frie fagskoler blev der i 2017/18 afholdt et møde, efter at beslutningen om at afbryde opholdet var truffet af skolen. I størstedelen af disse sager (86 %) blev der, ifølge efterskoleforstanderne, ikke skrevet referat af mødet, mens der i 10 % af sagerne *blev* skrevet referat af mødet. Sammenlignet med 2014/15 er der i 2017/18 sket et lille fald i andelen af skoler, der angiver, at der ikke blev skrevet referat, men forskellen er ikke signifikant.

5.2.2 Skriftlige procedurebeskrivelser

I dette afsnit beskriver vi først, hvordan procedurebeskrivelserne ser ud på baggrund af EVA's gennemgang af syv skriftlige procedurebeskrivelser for afbrydelse af ophold[7]. Herefter fremlægger vi forstandernes refleksioner over deres erfaringer med procedurebeskrivelser på baggrund af fem telefoninterview med forstandere. Afsnittet afsluttes med konkrete eksempler på udpluk af procedurebeskrivelser. Disse eksempler er udvalgt, så de kan tjene til inspiration for andre skoler til arbejdet med at udarbejde eller videreudvikle procedurer for udskrivning af elever.

Indholdet af procedurebeskrivelserne

Gennemgangen af de syv skriftlige procedurebeskrivelser for afbrydelse af ophold viste helt overordnet, at der var stor variation i detaljeringsgraden i procedurebeskrivelserne for, hvordan skolen håndterer sager om afbrudte ophold. Procedurebeskrivelserne varierer i omfang – fra ca. en halv

7 EVA rettede henvendelse til de 38 efterskoler og frie fagskoler, der i spørgeskemaundersøgelsen angav at have faste procedurer, og som angav, at EVA måtte kontakte dem. 21 skoler responderede på henvendelsen – 14 med svar om, at de ikke arbejder med skriftlige procedurer for afbrydelse af ophold, og syv med en kopi af deres procedure for afbrydelse af ophold. EVA har efterfølgende gennemført fem telefoninterview med skoleledere blandt de skoler, der har indsendt procedurebeskrivelse.

side til tre sider. I nogle af dem indgår procedurebeskrivelsen i skolekontrakten, mens der i andre tilfælde er tale om særskilte dokumenter.

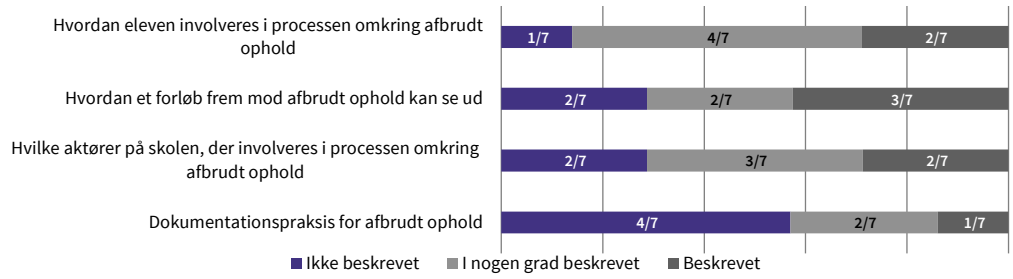
I gennemgangen af procedurebeskrivelser har vi konsekvent undersøgt, om procedurebeskrivelsen beskriver følgende fire forhold:

1. Hvordan eleven involveres i processen omkring afbrudt ophold?
2. Hvordan et forløb frem mod afbrudt ophold kan se ud?
3. Hvilke aktører på skolen, der involveres i processen omkring afbrudt ophold?
4. Dokumentationspraksis for afbrudte ophold?

Hver procedurebeskrivelse er blevet vurderet i forhold til de fire ovenstående forhold og er blevet placeret i tre kategorier: "Ikke beskrevet", "I nogen grad beskrevet" og "Beskrevet". Resultatet ses i nedenstående figur.

FIGUR 5.2

Er følgende fire forhold beskrevet i de syv gennemgåede procedurebeskrivelser? – Efterskoler og frie fagskoler

Kilde: EVA's gennemgang af syv skriftlige procedurebeskrivelser, november 2018.
Note: Når der i tabellen fx står 1/7, betyder det, at en ud af de syv gennemgåede procedurebeskrivelser er placeret i den pågældende kategori. Hver liggende søjle summerer til 7/7.

Figuren viser, at der for alle fire forhold er stor variation i, om forholdet er beskrevet i procedurebeskrivelsen. Der er flest procedurebeskrivelser, der beskriver, hvordan et forløb frem mod afbrudt ophold kan se ud. Tre ud af de syv gennemgåede procedurebeskrivelser opfylder dette. I procedurebeskrivelserne er det dokumentationspraksis for afbrudt ophold, der er mindst beskrevet. Fire ud af de syv gennemgåede procedurebeskrivelser beskriver ikke dokumentationspraksis. I forhold til beskrivelse af, hvordan eleven involveres i processen omkring afbrudt ophold, beskriver fire af de syv gennemgåede procedurebeskrivelser i nogen grad dette. Én procedurebeskrivelse beskriver det slet ikke, og to beskriver, hvordan eleven involveres i processen omkring afbrudt ophold.

Udvikling af procedurebeskrivelser

På flere efterskoler er de nuværende procedurebeskrivelser udarbejdet inden for de seneste år. Udarbejdelsen af en procedurebeskrivelse er ofte relateret til det fokus, der netop de senere år har været på FN's Børnekonventions krav om inddragelse af elever i tilfælde af afbrudt ophold på skoler. Nogle efterskoleforstandere beskriver, at de i forvejen inddrog eleverne i en proces om afbrudt ophold, men at de er blevet mere skarpe på processen og forpligtelsen til at inddrage nu, og at det har gjort, at skolen har udarbejdet skriftlige procedurer for sager om afbrudt ophold. Samtidig peger nogle af de interviewede efterskoleforstandere på, at de har ladet sig inspirere af det materiale, Efterskoleforeningen og Undervisningsministeriet har udarbejdet.

Brugen af procedurebeskrivelser

Interviewene blandt efterskoleforstanderne peger på, at procedurebeskrivelserne bliver anvendt på to overordnede måder: 1) Som retningslinjer i sager om afbrudt ophold til brug for ledelse og skolens personale 2) Til at skabe gennemsigtighed for elever og forældre i forløb om afbrudt ophold. Hermed ligner anvendelse af procedurebeskrivelserne de perspektiver, der også blev fremhævet blandt skoleledere fra de frie grundskoler.

Når procedurebeskrivelserne anvendes som retningslinjer for skolens håndtering af sager om afbrudt ophold, er der blandt de interviewede efterskoleledere overordnet to forskellige perspektiver på, hvor detaljeret procedurebeskrivelsen skal være.

Det første perspektiv er, at det er vigtigt med en udførlig beskrivelse af de trin, skolen skal arbejde med i forbindelse med en sag om afbrudt ophold. Procedurebeskrivelsen fungerer som et vigtigt fundament for det pædagogiske arbejde, da skolen bruger procedurebeskrivelsen som et værktøj til forebyggelse af afbrudt ophold. Brugen af procedurebeskrivelsen medvirker til at sikre, at de har udtømt alle pædagogiske greb og dermed også sikret inddragelsen af eleven, inden skolen træffer beslutning om at afbryde elevens ophold.

Det andet perspektiv handler om, at sager om afbrudt ophold er så forskellige, at forstanderne ikke ser det som hensigtsmæssigt eller meningsfuldt at udarbejde en helt fast ramme for, *hvordan* eleven skal inddrages.

> Vi gør det jo så sjældent, så derfor er det en ny situation hver eneste gang. Jeg synes ikke, det giver nogen mening at skrive nogle trin ind. Sagerne kan ikke sammenlignes, for det er altid meget komplekst.
>
> Efterskoleforstander

Samtidig vurderer nogle af efterskoleforstanderne, at en præcis beskrivelse af inddragelse af eleven ikke er i tråd med skolens pædagogiske vision om at arbejde dialogisk og tillidsbaseret med fokus på fællesskab og ordentlighed. Deres vurdering er, at når der opstilles præcise retningslinjer for håndtering af elevsager, vil der være en forventning om automatiske måder at arbejde på – hvilket ikke er i tråd med skolens værdisæt. Dette perspektiv kan forklare, hvorfor det af størstedelen af de procedurebeskrivelser, EVA har gennemgået, fremgår, at eleven skal inddrages, men at det ikke nærmere beskrives, hvordan eller hvornår denne inddragelse kan eller skal finde sted.

Den anden overordnede anvendelse af procedurebeskrivelsen handler om at skabe klare forventninger til elev og forældre og gennemsigtighed i sager om afbrydelse af ophold. Nogle af de interviewede forstandere anvender procedurebeskrivelsen som en del af en skolekontrakt, som forældrene underskriver ved optagelse. Det betyder, at forældre og elev kender de regler og rammer, der skal overholdes, og at de er bekendt med, at eleven vil blive inddraget i forbindelse med en eventuel sag om afbrudt ophold. På andre efterskoler forefindes procedurebeskrivelsen på skolens hjemmeside, så forældrene kan læse den der. Endelig er der også efterskoler, som alene udleverer

procedurebeskrivelsen til forældre og elever, når de er involverede parter i en konkret sag, der kan ende med afbrydelse af elevens ophold.

Konkrete eksempler på procedurebeskrivelser

I dette afsnit præsenteres to konkrete eksempler på udpluk af procedurebeskrivelser. Vi har udvalgt eksempler, hvor procedurebeskrivelsen beskriver et eller flere af de gennemgåede fire forhold i gennemgangen af procedurebeskrivelserne, således at eksemplerne kan tjene til inspiration til andre skoler til arbejdet med at udarbejde eller videreudvikle procedurer for udskrivning af elever.

I den følgende tekstboks gengives en procedurebeskrivelse, der udfolder, hvordan et forløb frem mod afbrydelse af elevens ophold kan håndteres, samt hvordan eleven inddrages i processen.

Procedurebeskrivelsen fungerer som procesværktøj

Der er her tale om en detaljeret procedurebeskrivelse med en udførligt beskrevet trinvis proces for, hvordan skolen håndterer regelbrud. Forstanderen beskriver i et interview, at skolen anvender procedurebeskrivelsen som et værktøj, der hjælper både lærere og ledelse med at sikre, at skolen har gjort, hvad den kan – både i forhold til at hjælpe eleven til at blive på skolen og i forhold til at sikre kontinuerlig inddragelse af elev og forældre. Procedurebeskrivelsen anvendes som en tjekliste, der understøtter skolens pædagogiske arbejde i sager, hvor eleverne bryder skolens regler.

> **Der vil altid være forskellige typer af brud på vores regler – nedenstående skal læses som et udviklende forløb, hvor enkelte hændelser betragtes som mere og mere alvorlige.**

1. Den lærer, der oplever situationen med den enkelte elev, tager konfrontationen med eleven straks og afslutter situationen med det samme. Kort note på VIGGO.
2. Gruppelæreren tager dialog med pågældende elev. Noterer en kommentar i VIGGO – og vurderer samtidig, om og hvordan hjemmet skal underrettes.
3. Samme som punkt 1, men hjemmet SKAL underrettes. Eleven orienteres om, at hjemmet kontaktes. Personalegruppen orienteres på VIGGO eller til lærermøde.
4. Eleven ringer selv hjem og underretter. Efterfølgende snakker kontaktlæreren med eleven og X (forstander), hvorefter gruppelæreren orienterer hjemmet om samtaler og deres indhold.
5. Gruppelæreren kontakter hjemmet, der SKAL komme til en samtale på skolen med kontaktlæreren og X (forstanderen). Efterfølgende igangsættes en handlingsplan for den enkelte elev. Fx at eleven skal vise en logbog hver morgen til en voksen. Det skal være tydeligt, hvad planen går ud på både for den enkelte elev, forældre og medarbejdere.
6. Forældrene underrettes af kontaktlæreren og kommer endnu en gang til samtale med gruppelærer og X (forstander). Udgangspunktet er en tur hjem (tænker).

7. Forældrene skal hente deres barn omgående, samtidig tager X (forstander) en samtale med forældrene, når de ankommer. Lærerrådet beslutter derefter i fællesskab, om samarbejdet skal fortsætte. Vi er på skolen bevidste om hjemmets krav på en opfølgende samtale, jf. FN's Børnekonvention.

Der er naturligvis forskel på graden af regelbrud. Pkt. 3 kan sagtens være første skridt.

Det er altid kontaktlærer og ledelsen, der i første omgang taler sammen om eleven, og i fællesskab beslutter, hvor vi sætter ind. Der informeres hurtigst muligt eller til førstkommende lærermøde.

I nedenstående tekstboks ses et eksempel på en procedurebeskrivelse, som beskriver, hvilken aktør – i dette tilfælde "kernelæreren", der varetager den indledende kontakt med elev og forældre i tilfælde af elevsager. Yderligere beskrives, hvordan andet personale involveres, samt at skolens forstander kan indgå som sparringspartner for kernelæreren.

Kernelæreren har den indledende kontakt i elevsager

I dette uddrag af en procedurebeskrivelse fremgår det eksplicit, hvilken aktør på skolen – i dette tilfælde "kernelæreren" – der har ansvaret for at tale med eleven, hvis der opstår udfordringer. Derefter beskrives det, at andet personale involveres, og at tiltag kan drøftes på teammøde. Lederen deltager altså ikke nødvendigvis i samtaler med eleven i den indledende håndtering af en elevsag, men orienteres og kan give sparring. Samtidig angiver procedurebeskrivelsen, at ved skriftlige aftaler med eleven kan det tydeliggøres, hvilke aftaler der laves med skolens aktører.

Hvis vi står i en situation med elever, der giver udfordringer, følger vi denne procedure:

Step 1

1. Kernelæreren har meget hurtigt samtale med eleven og orienterer forældrene meget hurtigt om, at der er udfordringer.

Der etableres et møde mellem de lærere/ personale, der oplever situationen udfordrende. Tiltag kan drøftes på teammøder. Der orienteres om tiltag gennem intra. Der kan altid sparres med [navn på forstander].

2. Der laves helt klare skriftlige aftaler om, hvordan der skal følges op og hvornår. Der skal være et overskueligt tidsperspektiv, så eleven føler sig set/anerkendt og får feedback. Hvad skal skolen gøre? Hvad skal eleven gøre? Hvad skal forældrene gøre? Er der særlige aftaler med morgenvagt, aftenvagter, pædagoger osv.?

6 Brug af vejledningen

I september 2017 udgav UVM en ny, revideret vejledning "*Sådan inddrages eleverne - FN's Børnekonvention og de frie skoler*". Denne vejledning er udarbejdet i et samarbejde mellem de frie skolers foreninger, de Frie Skolers Lærerforening og Danske Skoleelever. Vejledningen fra 2017 bygger på en tidligere version af vejledningen fra 2015, og den præciserer, hvordan eleverne kan inddrages, så kravene fra FN's Børnekonvention respekteres, når en skole vælger at afbryde samarbejdet med elever og forældre ved at udskrive elever. I dette kapitel har vi fokus på skolernes kendskab til og anvendelse af den nye vejledning.

6.1 Frie grundskoler

Analysen viser følgende overordnede resultater for de frie grundskoler i forhold til kendskab og anvendelse af den nye vejledning. 87 % af skolelederne på de frie grundskoler svarer, at de har kendskab til den nye vejledning fra 2017. I skoleåret 2014/15 var det 71 % af skolelederne, der havde kendskab til den gamle vejledning fra 2015. Der er altså en signifikant større andel skoleledere, der i skoleåret 2017/18 har kendskab til UVM's vejledninger. Der er delte meninger om, hvilken betydning den nye vejledning har haft for skolens udskrivningspraksis. 58 % af skolerne angiver, at den har haft stor eller nogen betydning, mens 42 % angiver, at den har haft mindre eller ingen betydning. Skoler, der minimum har haft én udskrivning i skoleåret 2017/18, har en mere positiv vurdering. Hvis man ser på, hvad den nye vejledning er blevet brugt til, angiver 87 % af skolerne, at vejledningen er blevet brugt som information til skolens ledelse. Lidt over en tredjedel af skolerne angiver, at vejledningen har givet et øget fokus på inddragelse af eleven i udskrivningssager (37 %), givet input til håndtering af konkrete sager (38 %) samt givet input til udarbejdelse/revision af procedurer for udskrivning (34 %).

6.1.1 Kendskab

Tabel 6.1 belyser skoleledernes vurdering af kendskabet til de tre publikationer, Undervisningsministeriet har udgivet angående inddragelse af elever i udskrivningssager.

TABEL 6.1

Har du kendskab til disse publikationer? – Frie grundskoler

	Sådan inddrages eleverne – FN's Børnekonvention og de frie skoler (ny vejledning, 2017)		At lytte og inddrage – FN's Børnekonvention og de frie skoler (gammel vejledning, 2015		Jeg har ret til at blive lyttet til – om dine rettigheder, hvis du ikke mere må gå på skolen" (hæfte målrettet elever, 2015)	
	2014/15	2017/18 (n = 334) (%)	2014/15 (n = 309) (%)	2017/18 (n = 334) (%)	2014/15 (n = 309) (%)	2017/18 (n = 334) (%)
Ja	-	87	71	71	61	60
Nej	-	10	23	23	32	31
Ved ikke	-	3	6	6	7	9
Total	-	100	100	100	100	100

Kilde: EVA's to spørgeskemaundersøgelser blandt skoleledere på frie grundskoler, efterskoler og frie fagskoler, gennemført i januar 2016 og september 2018.
Note: Z-test viser, at der ikke er signifikant forskel i andelene af "Ja" mellem de to skoleår.

Af tabel 6.1 ses, at 87 % af skolelederne på de frie grundskoler svarer bekræftende på, at de har kendskab til den nye vejledning fra 2017: *"Sådan inddrages eleverne – FN's Børnekonvention og de frie skoler*". 10 % svarer, at de ikke har kendskab til pågældende vejledning, mens 3 % svarer "Ved ikke". Da vejledningen først er udgivet i 2017, findes der ikke data fra 2014/15.

Andet spørgsmål i tabel 6.1 handler om skoleledernes kendskab til den tidligere udgivne vejledning fra 2015: *"At lytte og inddrage – FN's Børnekonvention og de frie skoler"*. I forhold til denne vejledning svarer 71 % af skolelederne i 2017/18 bekræftende på, at de har kendskab til den tidligere vejledning. 23 % svarer, at de ikke har kendskab til den tidligere vejledning, mens 6 % svarer "Ved ikke" til spørgsmålet. Der er ikke sket noget udvikling i kendskabet til den tidligere vejledning fra 2014/15 til 2017/18. Det er dog væsentligt at bemærke, at der i skoleåret 2017/18 er 87 %, der har kendskab til den ny vejledning fra 2017, mens der i skoleåret 2014/15 var 71 %, der havde kendskab til den gamle vejledning fra 2015. Der er altså en signifikant større andel skoleledere, der i skoleåret 2017/18 har kendskab til UVM's vejledninger.

Tredje spørgsmål omhandler skoleledernes kendskab til hæftet *"Jeg har ret til at blive lyttet til – om dine rettigheder, hvis du ikke mere må gå på skolen"* udgivet af Undervisningsministeriet i 2015. Her svarer 60 % i 2017/18, at de har kendskab hæftet, mens 31 % svarer, at de ikke har kendskab til hæftet, og 9 % svarer "Ved ikke". Sammenlignet med resultaterne fra 2014/15 er der ikke sket nogen væsentlig eller signifikant udvikling i skoleledernes kendskab til dette hæfte.

6.1.2 Anvendelse

Tabel 6.2 belyser, hvilken rolle skolelederne fra de frie grundskoler vurderer, at den nye vejledning: "*Sådan inddrages eleverne – FN's Børnekonvention og de frie skoler*" har på skolen.

TABEL 6.2

Hvilken rolle har publikationen "*Sådan inddrages eleverne – FN's Børnekonvention og de frie skoler*" (den nye vejledning, 2017) spillet på skolen? – Frie grundskoler

	(n = 287) (%)
Information til skolens ledelse	87
Information til skolens lærere	58
Information til skolens bestyrelse	46
Input til håndtering af konkrete sager	38
Øget fokus på at inddrage eleven i udskrivningssager	37
Input til udarbejdelse/revision af procedurer for udskrivning	34
Information til forældre om elevernes rettigheder	17
Information til eleverne om deres rettigheder	16
Led i undervisningen	9
Andet	7
Ingen	4

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse blandt skoleledere på frie grundskoler, efterskoler og frie fagskoler, september 2018.
Note: Det er kun skoler, der har markeret, at de har kendskab til den nye vejledning, der har besvaret spørgsmålet.

Af tabel 6.2 ses det, at på de frie grundskoler svarer 87%, at vejledningen har spillet en rolle som information til skolens ledelse. 58 % svarer, at vejledningen anvendes som information til skolens lærere, mens 46 % har anvendt vejledningen i forbindelse med information til skolens bestyrelse. 38 % har angivet, at vejledningen spiller en rolle som input til håndtering af konkrete sager, mens hos 37 % har vejledningen spillet en rolle i forhold til at øge fokus på at inddrage eleven i udskrivningssager. 34 % har brugt vejledningen som input til udarbejdelse eller revision af procedurer for udskrivning. Lederne vurderer desuden, at vejledningen spiller en rolle som information til henholdsvis forældre (17 %) og elever (16 %) om deres rettigheder.

Tabel 6.3 nedenfor viser, hvilken betydning lederne på de frie grundskoler vurderer, at den nye vejledning: "*Sådan inddrages eleverne – FN's Børnekonvention og de fire skoler*" har. Da man kan forestille sig, at den nye vejledning har haft størst betydning for de skoler, der har haft én eller flere udskrivningssager i skoleåret 2017/18, er besvarelserne både opdelt på alle skoler, men også opdelt specifikt for de skoler, der har haft en udskrivningssag i skoleåret 2017/18.

TABEL 6.3

Hvilken betydning har publikationen "*Sådan inddrages eleverne – FN's Børnekonvention og de frie skoler*" (den nye vejledning, 2017) alt i alt haft for jeres håndtering af udskrivningssager? – Frie grundskoler

	Alle frie grundskoler (n = 288) (%)	Frie grundskoler, der har haft minimum én udskrivning i 2017/18 (n = 124) (%)
Stor betydning	24	26
Nogen betydning	34	48
Mindre betydning	18	16
Ingen betydning	24	10
Total	100	100

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse blandt skoleledere på frie grundskoler, efterskoler og frie fagskoler, september 2018.
Note: Det er kun skoler, der har markeret, at de har kendskab til den nye vejledning, der har besvaret spørgsmålet.

Af tabel 6.3 ses det, at der blandt skolelederne er delte meninger om, hvilken betydning vejledningen fra 2017 har. Blandt alle skoler er der 24 %, der angiver, at vejledningen har stor betydning, mens 34 % vurderer, at den har nogen betydning. Omvendt vurderer 24 %, at vejledningen ingen betydning har, mens 18 % vurderer, at den har mindre betydning. Blandt skoler, der har foretaget mindst én udskrivning i skoleåret 2017/18, er vurderingen mere positiv. Her er der 14 procentpoint færre, der vurderer, at den nye vejledning ingen betydning har haft.

Blandt de interviewede skoleledere fra de frie grundskoler er der gode erfaringer med vejledningen fra 2017. Flere af dem fortæller, at de bruger den som opslagsværk i tvivlstilfælde. Samtidig har nogle skoleledere gode erfaringer med at drøfte den med det pædagogiske personale og/ eller med skolens bestyrelse med henblik på at sikre en fælles forståelse af, hvordan inddragelse i udskrivningssager bør håndteres. En skoleleder fortæller i dette citat om sin anvendelse af vejledningen:

> Jeg har både læst og forholdt mig til den. Den ligger rent faktisk fremme, fordi det er en meget god idé engang imellem lige at kigge og se "Hvordan er det nu lige med det her." Og det er også en rigtigt god idé at gennemgå det her med lærerne. Så vi har faktisk gennemgået den. Og så har vi ikke gjort mere. Så har jeg den bare liggende.
>
> Skoleleder, fri grundskole

Materiale fra ministeriet og fra skoleforeningerne har ifølge skolelederne givet anledning til et øget fokus på inddragelse af elever i udskrivningssager, og materialet har desuden dannet grundlag for udvikling og revision af procedurerne på en del af skolerne.

Anvendelse af elevvejledningen

I fokusgruppeinterviewene giver skolelederne fra de frie grundskoler udtryk for, at de kender hæftet til elever, "*Jeg har ret til at blive inddraget*" fra 2015, men der er stor forskel på, hvordan det anvendes. Nogle skoleledere fortæller, at de har udleveret hæftet til elever og forældre i sager om udskrivning, så eleven kunne få kendskab til sine rettigheder. Andre har brugt hæftet i tematisk sam-

menhæng, fx i forbindelse med en årlig børnerettighedsdag eller i forbindelse med skolens værdidage for alle elever på skolen. Endelig har nogle skoleledere videregivet og eventuelt drøftet hæftet med elevrådet.

6.2 Efterskoler og frie fagskoler

Analysen viser følgende overordnede resultater for efterskoler og de frie fagskoler i forhold til kendskab og anvendelse af den nye vejledning. 83 % af forstanderne på efterskolerne og de frie fagskoler svarer, at de har kendskab til den nye vejledning fra 2017. I skoleåret 2014/15 var det 57 % af forstanderne, der havde kendskab til den gamle vejledning fra 2015. Der er altså en signifikant større andel forstandere, der i skoleåret 2017/18 har kendskab til UVM's vejledninger. Der er delte meninger om, hvilken betydning den nye vejledning har haft for skolens praksis ved afbrudte ophold. 60 % af skolerne angiver, at den har haft stor eller nogen betydning, mens 40 % angiver, at den har haft mindre eller ingen betydning. Skoler, der minimum har haft ét afbrudt ophold i skoleåret 2017/18, har en mere positiv vurdering. Hvis man ser på, hvad den nye vejledning er blevet brugt til, angiver 82 % af skolerne, at vejledningen er blevet brugt som information til skolens ledelse. Lidt under en tredjedel af skolerne angiver, at vejledningen har givet et øget fokus på inddragelse af eleven i afbrudte ophold (28 %), givet input til håndtering af konkrete sager (31 %) samt givet input til udarbejdelse/revision af procedurer for afbrudte ophold (29 %).

6.2.1 Kendskab

Tabel 6.4 viser forstanderne for efterskolerne og de frie fagskolers vurdering af kendskabet til de tre publikationer, Undervisningsministeriet har udgivet angående inddragelse af elever i afbrudte ophold.

TABEL 6.4

Har du kendskab til disse publikationer? – Efterskoler og frie fagskoler

	Sådan inddrages eleverne – FN's Børnekonvention og de frie skoler (ny vejledning, 2017)		At lytte og inddrage – FN's Børnekonvention og de frie skoler (gammel vejledning, 2015		Jeg har ret til at blive lyttet til – om dine rettigheder hvis du ikke mere må gå på skolen (hæfte målrettet elever, 2015)	
	2014/15	2017/18 (n = 156) (%)	2014/15 (n = 159) (%)	2017/18 (n = 156) (%)	2014/15 (n = 159) (%)	2017/18 (n = 156) (%)
Ja	-	83	57	61	48	52
Nej	-	12	36	26	43	32
Ved ikke	-	4	6	13	9	16
Total	-	100	100	100	100	100

Kilde: EVA's to spørgeskemaundersøgelser blandt skoleledere på frie grundskoler, efterskoler og frie fagskoler, gennemført i januar 2016 og september 2018.
Note: Z-test viser, at der ikke er signifikant forskel i andelene af "Ja" mellem de to skoleår.

Af tabel 6.4 ses, at 83 % af forstanderne på efterskoler og frie fagskoler svarer bekræftende på, at de har kendskab til den seneste vejledning: "*Sådan inddrages eleverne – FN's Børnekonvention og de frie skoler*", udgivet i 2017. 12 % svarer, at de ikke har kendskab til pågældende vejledning, mens 4

% svarer, at de ikke ved, om de har kendskab til vejledningen. Da vejledningen først er udgivet i 2017, findes der ikke data fra 2014/15.

Andet spørgsmål i tabel 6.4 handler om forstandernes kendskab til den tidligere udgivne vejledning fra 2015: "*At lytte og inddrage – FN's Børnekonvention og de frie skoler*". I forhold til denne vejledning svarer 61 % af forstanderne i 2017/18 bekræftende på, at de har kendskab til vejledningen. 26 % svarer, at de ikke har kendskab til vejledningen, mens 13 % svarer "Ved ikke" til spørgsmålet. Sammenlignet med resultaterne fra 2014/15 er der sket en lille stigning i andelen, der bekræfter kendskab til vejledningen – fra 57 % i 2014/15 til 61 % i 2017/18, men denne stigning er ikke signifikant. Det er dog væsentligt at bemærke, at der i skoleåret 2017/18 er 83 %, der har kendskab til den ny vejledning fra 2017, mens der i skoleåret 2014/15 var 57 %, der havde kendskab til den gamle vejledning fra 2015. Der er altså en signifikant større andel forstandere, der i skoleåret 2017/18 har kendskab til UVM's vejledninger.

Tredje spørgsmål omhandler forstandernes kendskab til hæftet "*Jeg har ret til at blive lyttet til – om dine rettigheder, hvis du ikke mere må gå på skolen*", udgivet af Undervisningsministeriet i 2015. Her svarer 60 % i 2017/18, at de har kendskab til hæftet, mens 31 % svarer, at de ikke har kendskab til hæftet. 9 % svarer, at de ikke ved, hvorvidt de har kendskab til hæftet. Sammenlignet med resultaterne fra 2014/15 er der sket en lille stigning i andelen, der bekræfter kendskab til hæftet – fra 48 % i 2014/15 til 52 % i 2017/18, men denne stigning er ikke signifikant.

6.2.2 Anvendelse

Tabel 6.5 belyser, hvilken rolle forstanderne for efterskolerne og de frie fagskolers vurderer, at den nye vejledning: "*Sådan inddrages eleverne – FN's Børnekonvention og de frie skoler*" har på skolen.

TABEL 6.5

Hvilken rolle har publikationen "Sådan inddrages eleverne – FN's Børnekonvention og de frie skoler" (den nye vejledning, 2017) spillet på skolen? – Efterskoler og frie fagskoler

	(n = 130) (%)
Information til skolens ledelse	82
Information til skolens lærere	46
Information til skolens bestyrelse	32
Input til håndtering af konkrete sager	31
Input til udarbejdelse/revision af procedurer for afbrudte ophold	29
Fokus på at inddrage eleven i afbrudte ophold	28
Information til eleverne om deres rettigheder	8
Information til forældre om elevernes rettigheder	8
Led i undervisningen	3
Andet	2

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse blandt skoleledere på frie grundskoler, efterskoler og frie fagskoler, september 2018.
Note: Det er kun skoler, der har markeret, at de har kendskab til den nye vejledning, der har besvaret spørgsmålet.

Af tabel 6.5 ses det, at på efterskolerne og de frie fagskoler svarer 82 %, at vejledningen anvendes som information til skolens ledelse. 46 % svarer, at vejledningen anvendes som information til skolens lærere, mens 32 % har anvendt i forbindelse med information til skolens bestyrelse. 31% har angivet, at vejledningen spiller en rolle som input til håndtering af konkrete sager, mens 29 % har brugt vejledningen som input til udarbejdelse eller revision af procedurer for afbrudte ophold. For 28 % har vejledningen spillet en rolle i forhold til at øge fokus på at inddrage eleven i afbrudte ophold. 8 % har anvendt vejledningen som information til elever og forældre om deres rettigheder.

Tabel 6.6 nedenfor viser, hvilken betydning forstanderne for efterskolerne og de frie fagskolers vurderer, at den nye vejledning: "*Sådan inddrages eleverne – FN's Børnekonvention og de fire skoler*" har. Da man kan forestille sig, at den nye vejledning har haft størst betydning for de skoler, der har haft ét eller flere afbrudte ophold i skoleåret 2017/18, er besvarelserne både opdelt på alle skoler, men også opdelt specifikt for de skoler, der har haft ét eller flere afbrudte ophold i skoleåret 2017/18.

TABEL 6.6

Hvilken betydning har publikationen "*Sådan inddrages eleverne – FN's Børnekonvention og de frie skoler*" (den nye vejledning, 2017) alt i alt haft for jeres håndtering af sager, hvor I afbryder ophold? – Efterskoler og frie fagskoler

	Alle efterskoler og frie fagskoler (n = 130) (%)	Efterskoler og frie fagskoler, der har haft minimum ét afbrudt ophold i 2017/18 (n = 103) (%)
Stor betydning	13	14
Nogen betydning	47	54
Mindre betydning	26	21
Ingen betydning	14	11
Total	100	100

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse blandt skoleledere på frie grundskoler, efterskoler og frie fagskoler, september 2018.
Note: Det er kun skoler, der har markeret, at de har kendskab til den nye vejledning, der har besvaret spørgsmålet.

Af tabel 6.6 ses det, at der blandt forstanderne er delte meninger om, hvilken betydning vejledningen fra 2017 har. Blandt alle deltagende skoler er der 13 %, der angiver, at vejledningen har stor betydning, mens 47 % vurderer, at den har nogen betydning. Omvendt vurderer 14 %, at vejledningen ingen betydning har, mens 26 % vurderer, at den har mindre betydning. Blandt skoler, der har foretaget mindst ét afbrudt ophold i skoleåret 2017/18, er vurderingen lidt mere positiv.

Blandt de interviewede efterskoleforstandere er der gode erfaringer med den nye vejledning fra 2017 og stor tilfredshed med, at referencer til FN´s Børnekonvention er med i vejledningen. Efterskoleforstanderne har ofte læst vejledningen og brugt den til at reflektere over egen praksis. Samtidig vurderer de, at vejledningen er et godt indspark i en vigtig debat om, hvordan efterskolerne håndterer sager om afbrudt ophold, og sikrer, at eleverne inddrages i processen. Et kritikpunkt er dog, at vejledningen opleves som omfangsrig og teksttung, og at den ifølge flere efterskoleforstan-

dere med fordel kunne forsimples. Nogle skoleledere har desuden erfaring med, at forældre benytter vejledningen som afsæt for at kritisere skolens praksis. Derfor er det ifølge nogle skoleledere vigtigt, at vejledningen ikke fremstår som lovtekst, men som anvisninger/retningslinjer for god praksis.

Appendiks A – Litteraturliste

Børnerådet. (u.å.). *FN's Børnekonvention. Alle børn har rettigheder*. København: Børnerådet. Lokaliseret 4. februar 2019 på https://www.boerneraadet.dk/media/87197/BRD_FN_Boernekonventionen.pdf

EVA. (2016). *Udskrivning af elever. En undersøgelse af omfanget og den eksisterende praksis på de frie grundskoler, efterskolerne og de frie fagskoler*. København: Danmarks Evalueringsinstitut. Lokaliseret 4. februar 2019 på https://www.eva.dk/sites/eva/files/2017-08/Udskrivning%20af%20elever_.pdf

Undervisningsministeriet. (2015). *At lytte og inddrage – FN's børnekonvention og de frie skoler*

Undervisningsministeriet. (2015). *Jeg har ret til at blive lyttet til – om dine rettigheder hvis du ikke mere må gå på skolen.*

Undervisningsministeriet. (2017). *Sådan inddrages eleverne – FN's børnekonvention og de frie skoler.*

Appendiks B – Metode

I dette metodeappendiks beskrives de tre datakilder, der indgår i nærværende undersøgelse:

- Spørgeskemaundersøgelse blandt skoleledere og forstandere udsendt til alle frie grundskoler, efterskoler og frie fagskoler. Spørgeskemaundersøgelsen er gennemført to gange: Første gang i januar 2016 og anden gang i september 2018.
- Fire fokusgruppeinterview med skoleledere og forstandere.
- Gennemgang af 28 skriftlige procedurebeskrivelser fra frie grundskoler og efterskoler samt 15 opfølgende telefoninterview med skoleledere og forstandere.

Spørgeskemaundersøgelsen

EVA gennemførte i perioden 23. august til 17. september 2018 en spørgeskemaundersøgelse blandt skoleledere på de frie grundskoler og forstandere på efterskolerne og de frie fagskoler. Undersøgelsen var tilrettelagt som en totalundersøgelse, hvilket betød, at samtlige frie skoler udgjorde populationen og blev inviteret til at deltage i undersøgelsen. Formålet med undersøgelsen var at afdække omfanget af udskrivning af elever, samt hvilken praksis skolerne har, når de vælger at opsige samarbejdet med en elev og dennes forældre. Formålet er desuden at sammenligne med EVA's tilsvarende spørgeskemaundersøgelse fra 2016. For en beskrivelse af spørgeskemaundersøgelsen fra 2016 henvises til rapporten "*Udskrivning af elever*" (EVA 2016).

Emner i spørgeskemaet

Spørgeskemaet blev udformet af EVA's projektgruppe i efteråret 2015 og blev efterfølgende sat op elektronisk og pilottestet. Det er det samme spørgeskema, der er blevet udsendt i EVA's to undersøgelser. I denne runde er der dog tilføjet to nye spørgsmål, som spørger ind til skolernes kendskab til og brug af UVM's nye vejledning (2017).

Spørgsmålene i spørgeskemaet omhandlede følgende temaer i nævnte rækkefølge:

- Omfanget af udskrivninger
- Årsager til udskrivning
- Praksis i forbindelse med udskrivning med udgangspunkt i en konkret sag
  - Forløbet frem til beslutningen om udskrivning
  - Efterspillet i forbindelse med udskrivningen
  - Egen vurdering af forløbet
- UVM's tre publikationer – kendskab og anvendelse.

Udsendelsesstrategi

Invitationerne til spørgeskemaundersøgelsen blev sendt den 23. august 2018 til skolernes centrale e-mailadresse og stilet til skolelederen/forstanderen. E-mailen indeholdt, ud over et link til spørgeskemaet, en kort præsentation af undersøgelsens formål. Populationsafgrænsningen samt indhentning af kontaktoplysninger blev foretaget ved hjælp af institutionsregisteret. De skoleledere/forstandere, der 12 dage efter udsendelsen endnu ikke havde besvaret spørgeskemaet, modtog en første påmindelse. Den anden og sidste e-mailpåmindelse blev sendt 12. september 2018. Ved endelig deadline for indsendelse 17. september 2018 var der indkommet i alt 491 besvarelser.

Svarprocent og bortfald

Spørgeskemaet blev udsendt til 547 frie grundskoler, 243 efterskoler og 13 frie fagskoler. Svarprocenten for spørgeskemaundersøgelsen for de tre skoletyper fremgår af tabel 6.7. Tabellen beskriver både svarprocenter for EVA's første undersøgelse (runde 1) og svarprocenter for anden undersøgelse (runde 2).

TABEL 6.7

Svarprocent fordelt på skoletype og spørgeskemarunde

	Frie grundskoler		Efterskoler		Frie fagskoler		Total	
	Runde 1	Runde 2	Runde 1	Runde 2	Runde 1	Runde 2	Runde 1	Runde 2
Gyldige invitationer	524	547	249	243	12	13	785	803
Besvarelser	309	335	151	146	8	10	468	491
Svarprocent	59 %	61 %	61 %	60 %	67 %	77 %	60 %	61 %

Kilde: EVA's to spørgeskemaundersøgelser blandt skoleledere på frie grundskoler, efterskoler og frie fagskoler, gennemført i januar 2016 og september 2018.

Den samlede svarprocent for henholdsvis runde 1 og runde 2 er 60 og 61. EVA vurderer, at de opnåede svarprocenter er tilfredsstillende. Svarprocenterne for spørgeskemaundersøgelserne siger dog ikke i sig selv noget om, i hvor høj grad de indkomne besvarelser er dækkende for hele populationen af frie grundskoler, efterskoler og frie fagskoler. For at få en fornemmelse af, hvor repræsentative data er, har EVA undersøgt, om skolestørrelse (målt som elevantal) samt skolens geografiske placering (fordelt på regioner) er forbundet med forskellig tilbøjelighed til at deltage i spørgeskemaundersøgelsen. Der er lavet en lignede bortfaldsanalyse i EVA's første undersøgelse (EVA 2016).

TABEL 6.8

Bortfaldsanalyse i forhold til skolestørrelse – Frie grundskoler

	Population	Andel	Besvarelser	Andel
0-110	144	27 %	83	25 %
111-190	149	28 %	93	28 %
191-	247	46 %	157	47 %
Total	540	100 %	333	100 %

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse blandt skoleledere på frie grundskoler, efterskoler og frie fagskoler, september 2018.
Note: Totalen for populationen i denne tabel er mindre end den faktisk population, og totalen for besvarelser er mindre end det faktiske antal besvarelser. Dette skyldes, at EVA for nogle skoler ikke har haft data om elevtal.

TABEL 6.9

Bortfaldsanalyse i forhold til skolestørrelse – Efterskoler og frie fagskoler

	Population	Andel	Besvarelser	Andel
0-110	124	51 %	72	49 %
111-190	104	43 %	65	45 %
191-	13	5 %	9	6 %
Total	241	100 %	146	100 %

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse blandt skoleledere på frie grundskoler, efterskoler og frie fagskoler, september 2018.
Note: Totalen for populationen i denne tabel er mindre end den faktisk population, og totalen for besvarelser er mindre end det faktiske antal besvarelser. Dette skyldes, at EVA for nogle skoler ikke har haft data om elevtal.

Bortfaldsanalysen viser, at der ikke er signifikante forskelle mellem populationsandele og besvarelsesandele, og at den største forskel kun er på 2 procentpoint. Bortfaldsanalysen viser altså, at besvarelserne lader til at være repræsentative i forhold til skolernes størrelse. Samme konklusion gælder for EVA's første spørgeskemaundersøgelse (EVA 2016).

I nedenstående to tabeller har EVA undersøgt, om besvarelserne er repræsentative i forhold til skolernes geografiske placering i de fem regioner.

TABEL 6.10

Bortfaldsanalyse i forhold til region – Frie grundskoler

	Population	Andel	Besvarelser	Andel
Region Hovedstaden	138	25 %	83	25 %
Region Midtjylland	114	21 %	62	19 %
Region Nordjylland	68	12 %	41	12 %
Region Sjælland	87	16 %	53	16 %
Region Syddanmark	140	26 %	96	29 %
Total	547	100 %	335	100 %

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse blandt skoleledere på frie grundskoler, efterskoler og frie fagskoler, september 2018.

TABEL 6.11

Bortfaldsanalyse i forhold til region – Efterskoler og frie fagskoler

	Population	Andel	Besvarelser	Andel
Region Hovedstaden	13	5 %	4	3 %
Region Midtjylland	78	30 %	52	33 %
Region Nordjylland	35	14 %	25	16 %
Region Sjælland	43	17 %	28	18 %
Region Syddanmark	87	34 %	47	30 %
Total	256	100 %	156	100 %

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse blandt skoleledere på frie grundskoler, efterskoler og frie fagskoler, september 2018.

Bortfaldsanalysen viser, at der ikke er signifikante forskelle mellem populationsandele og besvarelsesandele, og at den største forskel kun er på 4 procentpoint. Bortfaldsanalysen viser altså, at besvarelserne lader til at være repræsentative i forhold til skolernes geografiske placering i de fem regioner. Samme konklusion gælder for EVA's første spørgeskemaundersøgelse (EVA 2016).

Signifikanstest og statistisk usikkerhed

I den statistiske analyse har vi undersøgt, om der er ændringer i svarmønstre fra første til anden spørgeskemaundersøgelse. For at undersøge, om ændringer mellem de to spørgeskemaundersøgelser er statistik signifikante eller blot skyldes tilfældigheder, har vi anvendt et såkaldt z-test. Vi har testet, om andelen for hver svarkategori er ændret fra første undersøgelse til anden undersøgelse. I afsnit 4.1.3 har vi anvendt den globale test, Chi-2-test, til at teste, om der er sammenhæng mellem to variable. Når vi i rapporten skriver, at der er en signifikant ændring eller sammenhæng mellem to variable, betyder det i begge tilfælde, at vi er mere end 95 % sikre på, at det ikke skyldes tilfældigheder. P-værdier på under 0,05 er udtryk for signifikante ændringer eller sammenhænge.

Sammenlignelighed i resultater fra de to spørgeskemaundersøgelser

I kapitel 3 undersøger vi, om der har været en udvikling i udskrivningshyppigheden samt årsager til udskrivninger. I første undersøgelse har skolelederne/forstanderne angivet antallet af udskrivninger i skoleåret 2014/15 og første halvår af skoleåret 2015/16. I anden undersøgelse har skolelederne/forstanderne angivet antallet af udskrivninger i skoleåret 2017/18. For at udskrivningshyppighederne bliver så sammenlignelige som muligt, sammenligner vi antallet af udskrivninger i skoleåret 2014/15 med udskrivninger i skoleåret 2017/18. I kapitel 3 ser vi derfor bort fra udskrivninger angivet i første halvår af 2015/16. I første spørgeskemaundersøgelse er det kun skoleledere/forstandere, der har været ansat i mere end ét år, der skulle angive antal udskrivninger i 2014/15. Dette filter var dannet, da skolelederen/forstanderen skulle beskrive en praksis, der strakte sig flere skoleår tilbage. Resultater fra første undersøgelse baseres derfor på skoler, der har en leder med mere en ét års ansættelse på skolen, mens resultater for anden undersøgelse baseres på alle skoler, uanset lederens anciennitet. EVA har lavet et robusthedstjek af analyserne fremstillet i kapitel 3. Vi har afgrænset anden undersøgelse på samme måde som første undersøgelse ved at fjerne besvarelser fra ledere, der har op til ét års ansættelse på skolen. Resultaterne ændrer sig ikke væsentligt ved at lave nævnte afgrænsning. Resultaterne for anden spørgeskemaundersøgelse bygger derfor på data fra alle skoler for at give et så dækkende billede af skoleåret 2017/18 som muligt.

I kapitel 4 og 5 sammenlignes resultater fra de to spørgeskemaundersøgelser med udgangspunkt i skoleledernes vurdering af en konkret udskrivning. I første spørgeskemaundersøgelse skulle lederne tage udgangspunkt i den seneste udskrivning. Spørgeskemaet blev udsendt i midten af skoleåret i januar 2016. Hvis skolen ikke havde en udskrivning i skoleåret 2015/16, skulle lederen tænke på seneste udskrivning i 2014/15. Perioden dækker altså både udskrivninger i skoleåret 2014/15 samt udskrivninger i første halvdel af skoleåret 2015/16. Af formidlingsmæssige årsager betegner vi i rapporten denne periode som skoleåret 2014/15. I anden spørgeskemaundersøgelse blev spørgeskemaet sendt til lederen i starten af skoleåret 2018/19 (august 2018), og lederen blev bedt om at besvare ud fra en konkret udskrivningssag i skoleåret 2017/18. Hvis skolen havde flere udskrivninger i skoleåret 2017/18, skulle lederen tænke på den elev, der var født først i måneden.[8] Denne udvælgelsesstrategi blev valgt for at sikre et repræsentativt udsnit af udskrivningssager i skoleåret 2017/18. I begge spørgeskemaundersøgelser er der i overordnede træk overensstemmelse mellem, hvordan de konkrete udvalgte udskrivningssager fordeler sig på udskrivningsårsager, og hvordan alle udskrivninger i det pågældende skoleår fordeler sig på udskrivningsårsager. Det bekræfter et billede af, at de konkrete udvalgte udskrivningssager i begge år lader til at være repræsentative, og at det derfor er meningsfuldt at sammenligne resultaterne i de to undersøgelser. Estimaterne i kapitel 4 og 5 er forbundet med størst usikkerhed, da antallet af lederbesvarelser er lavest. For skoleåret 2017/18 er antallet af lederbesvarelser ca. 130. Konfidensintervallet for en andel, der er beregnet til 50 %, er 41 % til 59 %. Det betyder, at vi er 95 % sikre på, at andelen ligger inden for nævnte interval. Hvis den beregnede andel er 25 % (eller 75 %), er vi 95 % sikre på, at andelen ligger inden for intervallet 18 % til 32 %.

8 Som nævnt er perioden fra første undersøgelse et halvt skoleår længere end perioden i anden undersøgelse. Det betyder, at antallet af lederbesvarelser, der omhandler vurdering af konkret udskrivning, er større i første undersøgelse end i anden undersøgelse.

Den kvalitative interviewundersøgelse

EVA har gennemført fire fokusgruppeinterview med i alt 18 skoleledere/forstandere:

- To fokusgruppeinterview med skoleledere fra frie grundskoler, gennemført i henholdsvis København og Odense (i alt 9 deltagere).
- To fokusgruppeinterview med forstandere fra efterskoler, gennemført i henholdsvis København og Odense (i alt 9 deltagere).

De deltagende skoler er blevet udvalgt ud fra et hensyn om at sikre variation med hensyn til geografisk placering samt om, at forskellige skoleforeninger var repræsenteret. Desuden er skolerne udvalgt med henblik på at undgå at bruge de samme skoler, som deltog i undersøgelsen i 2016.

Interviewene er blevet analyseret med henblik på at præsentere nogle mere nuancerede beskrivelser af skolernes udskrivningspraksis samt give et indblik i deres perspektiver på og eventuelle erfaringer med UVM's vejledning fra 2017.

Gennemgang af procedurebeskrivelser

I undersøgelsens spørgeskema er skolelederne/forstanderne blevet spurgt til, hvorvidt skolen har faste procedurer eller retningslinjer for udskrivninger af elever/afbrydelse af ophold på skolen. Efter spørgeskemaundersøgelsen har EVA rettet henvendelse til alle skoleledere/forstandere, som har svaret ja til at have faste procedurer/retningslinjer og samtidig angivet, at EVA må kontakte dem med henblik på, at deres skole deltager i EVA's gennemgang af procedurebeskrivelser. 85 frie grundskoler, 34 efterskoler og fire frie fagskoler angav i spørgeskemaet at have faste procedurer, og at EVA gerne måtte kontakte dem. 8. oktober 2018 modtog skolerne en henvendelse fra EVA. I henvendelsen bad vi dem om enten at sende deres nedskrevne procedurer eller orientere EVA om, at de ikke har nedskrevne procedurebeskrivelser for håndtering af udskrivningssager. Der blev sendt en rykker 23. oktober og igen 30. oktober.

45 af de 85 frie grundskoler responderede på henvendelsen. 24 med svar om, at de ikke har *nedskrevne* procedurer for udskrivning, og 21 med en kopi af deres nedskrevne procedurer for udskrivning. 21 ud af de 34 efterskoler responderede på henvendelsen. 14 med svar om, at de ikke har *nedskrevne* procedurer for udskrivning, og syv med en kopi af deres nedskrevne procedurer for udskrivning. Der var ikke nogen af de fire frie fagskoler, der responderede.

Gennemgang og vurdering af tilsendte dokumenter

I gennemgangen af procedurebeskrivelser har vi konsekvent undersøgt, om procedurebeskrivelsen beskriver følgende fire forhold:

1. Hvordan eleven involveres i processen omkring en udskrivningssag?
2. Hvordan et forløb frem mod en udskrivning kan se ud?
3. Hvilke aktører på skolen, der involveres i processen omkring en udskrivningssag?
4. Dokumentationspraksis for udskrivningssager?

Hver procedurebeskrivelse er blevet vurderet i forhold til de fire ovenstående forhold og er blevet placeret i tre kategorier: "Ikke beskrevet", "I nogen grad beskrevet" og "Beskrevet".

Udvælgelse af skoler til interview

Af de 21 frie grundskoler og syv efterskoler, som fremsendte nedskrevne procedurer, har vi rekrutteret 15 skoleledere/forstandere (10 frie grundskoler og fem efterskoler) til telefoninterview. Skolerne er blevet udvalgt på baggrund af en bedst mulig dækning af forskelligheden i procedurebeskrivelserne, herunder detaljeringsgraden på de fire forhold, som procedurebeskrivelserne er blevet vurderet på. Rekrutteringen foregik ved, at EVA henvendte sig til skolerne pr. e-mail. Af de 15 skoler, som vi først to kontakt til, afviste to efterskoler at deltage, mens alle af de frie grundskoler accepterede. Vi tog herefter kontakt til to efterskoler mere, som begge accepterede at deltage.

Telefoninterview med skoleledere

Telefoninterviewet er foretaget på baggrund af en interviewguide med to overordnede temaer: Skolelederens overvejelser omkring udformning af procedurebeskrivelse og den konkrete praksis/brug af procedurebeskrivelsen. Skolelederne er blandt andet blevet spurgt ind til baggrunden for, at de på skolen har valgt at have den pågældende procedurebeskrivelse, overvejelser i forbindelse med udviklingen af procedurebeskrivelsen, og hvorvidt de har søgt inspiration bestemte steder i forbindelsen med udformningen. Telefoninterviewet varede mellem 20 og 40 minutter afhængigt af, hvor mange refleksioner lederen havde gjort sig om procedurebeskrivelsen

Udskrivning af elever på frie grundskoler, efterskoler og frie fagskoler

© 2019 Danmarks Evalueringsinstitut

Citat med kildeangivelse er tilladt

Publikationen er kun udgivet i elektronisk form på: www.eva.dk

ISBN (www) 978-87-7182-262-5

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) gør uddannelse og dagtilbud bedre. Vi leverer viden, der bruges på alle niveauer – fra institutioner og skoler til kommuner og ministerier.

DANMARKS EVALUERINGSINSTITUT

T 3555 0101
E eva@eva.dk
H www.eva.dk